

KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA

TEATAJA

Nr. 19. II aastakäik

1. oktoobril 1927

Ilmub kaks korda kuus.

Tellimishind:

Aastas	Emk. 250.—
Poolaastas	„ 150.—
Välismaale	„ 500.—
Poolaastas	„ 300.—

Toimetus:

Kaubandus-tööstuskoda, Tallinn, Lai t. 45
Kõnetraat 17-77, toimetaja kodus 1-35
Toimetaja kõnetunnid: igal esmaspäeval, kesknädalal ja reedel kella 2—3 p. l.

Kuulutuste hinnad:

1/1 lhk.	Emk. 4000.—
1/2 „	„ 2200.—
1/4 „	„ 1200.—

Kaanekülgedel—kokkuleppel

SISU: Põllumajandusliikude masinate katsejaama seaduseelnõu jälle päevakorral. Aktsiaseltside direktorite maksustamine tulumaksu ajal. Ratsionalisatsiooni kasud ja edukäik. Valgus reklaami teenistuses. Detailkaubanduse statistika. Kuis kerkitab uus külmutushoone Tallinna sadamas. Või noteerimine Kopenhaageni börsil. Majanduslikke teateid kodu- ja välismaalt. Ettevõtete tegevusest. Tolliteateid. Turgude ülevaade. Väli-börsid. Kaubahinnad. Tallinna börsi kursisedel.

Põllumajandusliikude masinate katsejaama seaduseelnõu jälle päevakorral.

Läinud aasta märtsikuul valmines põllutööstusteeringus seaduseelnõu, milline kandis „põllutööstusmasinate ja -riistade katsejaama seaduseelnõu“ nime. See eelnõu saadeti ka Kaubandus-tööstuskojale arvamise avaldamiseks, kus talle äge arvustus osaks sai ja teda kui kõlbamat tagasi lükata soovitati.

Läks mööda aasta, poolteist, ilma et sellest seaduseelnõust enam kihku-kahku oleks kuulda olnud, kui äkki ajalehtedest teade läbi käis, et vabariigi valitsuse poolt olevat riigikogule esitatud põllumajandusliikude masinate katsejaama seaduseelnõu. Millegi pärast näib see seaduseelnõu olevat põllutööstusteeringule nii südame külge kasvanud, et ta teda iga hinna eest seaduseks tahab teha. Tõsi, lehitsedes riigikogule esitatud seaduseelnõu ja võrreldes selle eelnõuga, milline läinud aasta kevadel põllutööstusteeringus ilmale tuli, leiame selles terve rea parandusi ja muudatusi, võrreldes eelmisega teda võib nimetada isegi juba kaunis mõistlikult kokkuseatud eelnõuks, mida eelmise eelnõu kohta küll ütelda ei saanud — aasta jooksul on harjutatud ja edasi jõutud, — kuid küsitavaks jääb, kui palju on meil sarnase seaduse järele tõsist tarvidust ja kas põllutööstusmasinate sunduslik proovi-

mine on tõepoolest nii vajalik nagu seda arvad seaduseelnõu isad.

Millised oleksid katsejaama ülesanded? Selle peale vastab seaduseelnõu:

1) kodumaal müügil olevate põllumajandusliikude masinate tüüpide kui ka üksikute masinate proovimine ja hindamine (!) ning masinate avalikkude võistluste üldine korraldamine riigis;

2) juhatuste ja teadete andmine põllutööstusmasinate ja -riistade kasutamisesse puutuvates küsimustes.

Nii siis: katsejaam kutsutakse ellu selleks, et põllumajandusliikude masinate tüüpe ja üksikuid masinaid proovida ning peale selle hinnata ja masinate võistlusi toime panna.

See osa tema ülesandest on muidugi teostatav, sest kavatsetav seadus sunnib masinate importööre, valmistajaid ja kauplejaid nimetatud masinaid proovimiseks tooma riigi katsejaama, kuid teine osa ülesandest, mis räägib juhatuste ja teadete andmisest põllutööstusmasinate ja -riistade kasutamise kohta, on küll vaevalt teostatav, juba sel lihtsal põhjusel, et pisut küll lei-

dub neid, kes kavatsetava katsejaama kursuse enne läbi teevad kui lähevad masinat ostma. Peab ikka meeles pidama, et palju on olnud maa-koha iseäraldustest, millist tüüpi masinat kasulikult osta ja kasutada. Sellekohast nõu ja juhatus võivad anda palju suurema eduga kohalikud instruktorid ja agronomid kui seda suudaks teha riiklik katsejaam, mis asub võib olla kümned ja sajad kilomeetrid masinatarvitamise kohast eemal.

Masinate proovimised on ette nähtud kaheksa suguseks: 1) avalikud proovimised, mis on sundlikud, kui katsejaam seda nõuab, kõikide Eestis müügil olevate ja müügile lastavate masinate tüüpide kohta ning mille tulemused kuuluvad avaldamisele; 2) eraproovimised, mis korraldatakse masina omaniku soovil.

Avalikule proovimisele on katsejaama nõudmisel kohustatud masinaid välja panema:

sisemaal valmistatud masinaid — valmistaja;

välisriikidest sissetoodud masinaid — nendega kaupleja, esikätt importöör.

Masinate proovimise eest võetakse maksu, mille ülimäär on ette nähtud kuni 5% masina hinnast. Peale selle peab väljapaneja masina toimetama omal kulul katsejaama ühes kõigi tarviliste abinõudega ja enne proovimist töötamiseks täiesti korda seadma.

Kahjude ja rikete eest, mis proovimisel võib masinaga juhtuda, katsejaam ega katsekomisjon ei vastuta.

Masinate müüja on kohustatud ostjale ette näitama, viimase nõudmise peale, katsejaama poolt toimepandud masina proovimise aruande. Põllutöoministril, kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga, on õigus keelda kauplemist põllumajanduses kasutatavate masinatega, millised avalikkude proovimiste põhjal on katsekomisjoni poolt tunnustatud Eestis tarvitamiseks kõlbmatuks või milliseid ei ole esitatud avalikule proovimisele. Samuti on põllutöoministril õigus käesoleva seaduse teostamiseks välja anda määrusi.

Isikud, kes katsejaama nõudmisel oma masinaid avalikule proovimisele riiklikku katsejaama ei saada või kes masina ostjale tema nõudmise peale proovitööde aruannet ette ei näita või kes katsejaama poolt kõlbmatuks tunnistatud masinatega kauplevad, langevad karistuse alla kuni 100.000 margani või 6-kuulise arestini.

On selge, et kavatsetava seadusega tahetakse kõlbmatute põllutöomasinate sissevedu takistada ja sarnastele masinatele meie turgu sulgeda. See on igatahes hea ja ühelgi ei võiks midagi selle vastu olla. Teine küsimus on aga, kas

meile siis tõepoolest niipalju alaväärtuslikke põllutöomasinaid sisse veetakse ja kas meie pollumees, kui masina ostja, tõesti nii pime on, et selleks vaja oleks riiklikku asutust ellu kutsuda, milline võtab põllutöomasinate kaupluse oma eestkostmisele? Meie teada on Eestis terve hulk põllutöomasinatekauplusi, millised eneste vahel peavad teravat võistlust, kuidas on siin siis veel võimalik alaväärtuslike masinatega turule tulla. See võimalus oli vahest sõja ajal ja lühikest aega peale sõda, mil iga prahiga äri tehti, kuid need ajad on möödunud ja tagant järele ei paranda ka kümne katsejaama seda viga, kui mõni pollumees tol ajal tõesti endale halva masina muretses. Ja või neid „halbu masinaid“ sel ajalgi pimesi osteti; ikka küsiti enne agronomidelt ja instruktoritelt nõu ning juhatus. Võib olla, olid tol ajal halvad nõuandjad ja nüüd alles on ilmunud need „tähed“, keda koondatakse riiklikku katsejaama ära hoidma isamaa õnnestust!

Vististi tahetakse põllutöomasinate katsejaamaga algust teha selleks, et kõikide masinate ja tööriistade proovimist läbi viia. Muidu ei oleks ju arusaadav, miks võetakse põllutöomasinate müük riikliku valve alla, aga tööstusliku töö masinaid ja käsitöös tarvitatavaid masinaid tahetakse järelevalve alt vabaks jätta. Kas nende hulgas siis alaväärtuslike tüüpe ei leidu? Kas ei tuleks kõik kingsepa- ja rätsepamasinate tüübid riiklikus katsekojas läbi proovida enne kui neid turule lasta, sest vaene käsitöölaine võib halva masina läbi veel rohkem kannatada kui pollumees omaga. Ja kas ei peaks ka kõik ministerriumides ja peavalitsustes tarvitusel olevate kirjutusmasinate tüübid enne proovikojast läbi käima enne kui neid nii tähtsa töö jaoks tarvitusele võetaks? Ei või ju ometi lubada, et ka riigiasutus halva masina läbi kahju kannataks.

Seaduseelnõu autorid seletavad, et Eestisse veetavat 60 tüüpi viljajeksumasinaid, 30 tüüpi lokomobiile ja 35 tüüpi mootoreid. See võib nii olla. Aga säärase suure valiku juures võib ostja, kui ta just päris pimesi ei talita, ikkagi kohase ja kõlbliku masina välja valida, sest sarnast kallihinnalist artiklit, nagu seda endast on põllutöomasin, ei osteta uisa-päisa; küsitakse ikka enne asjatundjate arvamisi ja vaadatakse, kuidas masin töötab. On ju nii mõnigi tüüp põllutöomasinaid meil iseenesest „välja surnud“, sest et nad meie olude kohased ei ole, ja kõigist pakkumistest ning reklaamist hoolimata ei lähe korda neile ostjaid leida.

Õeldakse, et Eestis olevat ümmarguselt 12 miljonit marka rahva raha põllutöomasinate all.

Nagu juba ülal tähendatud, ei saaks ükski katsejaam enam endisi vigu parandada, vaid katsejaama tegevus oleks sihitud tuleviku tarbeks. Kuid iga-aastane põllutöömasinate müük ei ole aga kaugeltki nii suur, et ta katsejaama kulud ära tasuks. Proovimise kulud peab kandma masinakaupmees, kuid ta ei kannu neid oma taskust, vaid see lisatakse masinate hindadele juure, mille tõttu põllutöömasinad hinnas kallinevad ja tarvitajatele raskemalt kättesaadavaiks muutuvad.

Katsejaama vastu ei saaks siis midagi olla, kui masinate proovimine jääks vabatahtlikuks asjaks. Tahab mõni masinakauplus mõnd masinatüüpi proovida lasta, et sel teel teatavale tüübile erilist reklaami muretseda, viigu ta masin katsejaama ja kasutagu katsejaama otsust müügi

juures masina soovituseks. Sundusliku asutuse-na saab aga katsejaama vaevalt pooldada.

Nagu põllutööministeeriumile lähedal seisvalt poolt kuulda, kavatsetavat kogu Eesti peale üksainus katsejaam asutada, mille asukohaks välja valitud Tähtvere mõis Tartu juures. Kui nüüd arvestada asjaoludega, et suuremad masinakauplused, kes kõik oma ladudes olevad masinatüübid peaksid Tartu proovile saatma, asuvad Tallinnas, siis näeme ilma pikema vaevata, kui tülikas ja raske on seda läbi viia ja kui palju see kaupmeestele kulu teeb. Selle vastu ei ole aga kõigest sellest loota kuigi suurt kasu meie rahvamajandusele, või olgu siis, et asja positiivseks küljeks arvame ka selle, et Eesti riik ühe ametasutuse võrra rikastub, kus teatav hulk ametnikke rahva kulul võivad mõnuleda.

Kaupmees.

Aktsiaseltside direktorite maksustamine tulumaksu alal.

Tulumaksu sead. § 60 põhjal määras Tallinna 3. jsk. maksuinspektor V. Päts'ile kui ühele endistest Vene-Balti tehase juhatusel liikmetest 1924. a. tulumaksu täienduseks veel tulumaksu 93.800 m., põhjendades oma otsust sellega, et tehase juhatusel oli peakoosoleku poolt juhatusel käsutusse antud teatav summa, kuna juhatus lähemaid teateid 4.622.686 m. kulutamise kohta (üks osa sellest summast) mitte ei ole annud. Vastulause jäeti tähelepanemata põhjendusega, et küsimus on analoogiliselt otsustatud riigikohtu adm. osakonna otsusega 29. maist 1925. a. nr. 926 — II.

Kaebuses riigikohtule seletas V. Päts'i volinik vann. adv. M. Pung, et tulum. seadusest ei ole näha, et kellegi isiku tuludeks võiks arvata rahasummad, millede kohta see isik tõendus ei anna, kuhu need summad ära on kulutatud. Terve tulum. seaduse põhimõte seisab selles, et maksualuse tuluallikad tulevad kindlaks teha (tulum. sead. §§ 1, 3 ja 8), kuna isiku poolt tehtud kulude põhjal tema tulusid kuskil praesummeerida ei ole lubatud. Käesoleval korral on aktsiaselts oma juhatusel kätte teatava summa raha usaldanud, mida juhatus oma äranägemise järele tarvitada võis, ning mingit märki ei ole olemas, et seda summat juhatus lihtsalt omaks pidada oleks tohtinud. Aktsiaselts ei ole neid summasid juhatusel liikmete tasuks määranud ning seepärast puudub neil juriidiline alus, mille järele neid tuludeks võiks arvata. Kui aktsia-

selts oma otsustes maksustamise suhtes seadusevastaselt on talitanud, siis on selle eest vastutav aktsiaselts ise, mitte aga tema juhatus.

Oma esitises riigikohtule toetas tulum. peakomitee ennast eelpool tähendatud riigikohtu otsuse peale.

Riigikohus leiab: Tulum. sead. § 3 on üles loetud tulud, mis tulumaksu alla arvata võidakse. Käesoleval juhtumisel on V. Päts'i tuludeks arvatud osa nendest summast, millede väljaandmise kohta Vene-Balti tehase juhatus tõendus ei olnud toonud. Asjatoimetuses puuduvad ülepea tõendused selle kohta, missugune osa tähendatud summast V. Pätsi poolt oleks kätte saadud. Juhatusel liikmete vastutus oma tegevuse eest ei räägi ka maksustamise kasuks, sest vastutust kannab juhatusel liige aktsionäride ees ja on mõni summa seadusevastaselt ära tarvitatud, siis ei või siin tuludest rääkida. Maksuasutuste toetamine riigikohtu otsusele 29. maist 1925. a. ei ole veenav. See otsus on teises asjas tehtud, V. Päts ei ole sellest asjast osa võtnud ja tema kohta ei ole ta maksev. Peale selle astub jõusse kohtu otsuse resolutsioon, mitte aga kohtuotsuse motiivid. Seepärast ei õigusta tulum. sead. vaielduse all olevat summat V. Pätsi isiklikuks tuluks tunnistada ning riigikohus otsustas: Tulumaksu peakomitee otsus 18. märtsist 1926. a. tühistada. (Riigikohtu adm.-osak. otsus 18. maist 1927, toim. nr. 168-II — 1927.)

Ratsionalisatsiooni kasud ja edukäik.

Kõigist viimase aja rahvusvahelistest konverentsidest tuleb Genfi majanduskonverentsi pidada kõige tähtsamaks. Ta avab maailma majanduse ajaloo uue eposhi ehk ajastiku.

Konverentsil avaldatud põhimõtted ei ilmselgustunud Genfis 47 riigi majandusmeeste istungite päevil mitte esmakordselt. Esiteks nad olid tuntud juba mitu aastat varem ja teiseks teostus juba mitmes riigis lahkumineva intensiivsuse ehk jõususega nende põhimõtete elluviimine majandusalal.

Täiesti uudseks aga osutus asjaolu, et Genfis formuleeriti need põhimõtted alusena, millel pidi tegelikkuses teostuma rahvusvaheliselt vastastikune lähenemine majandusalal.

Nagu teada, oli konverentsi otsuste leitmotiiviks: saaduste sisse- ja väljaveo keelu kaotamine, tolliformaalsuste lihtsustamine, ühtlase nomenklatuuri ehk nimistu tarvitusele võtmine tollitariifides, võimalikult suuremat riikide hulka haarav võõraskodanikkude õiguste korraldamine, tagasipöördumine püsivate tollitariifide ja pikaajaliste kaubalepingute juure.

Praktika-inimestele, kes need põhimõtted välja kuulutasid ja kõigis riigis nende tarvitusele võtmist soovitasid, oli täiesti selge, et on võimalik saavutada seda eesmärki päeva pealt ja otsemat teed. Tuleb teha määratu hulk väikest nokitsemistööd, et kõrvaldada teelt sõjaajast jäänud tõeliste ja ettekujutatavate takistuste mäed.

Ent konverentsi juhataja Theunis' lõpusõnade järele „jõuab kätte päev, mil meie jõupingutuste tulemusel näeb inimkond enesele rohkem õnne osaks saavat.“

Nii siis tehti pealeitmotiivi — rohkem vabadust läbikäimislüklemises, vähem takistusi vastastikusele inimeste, kapitali ja eriti iga liiki inimtöö saaduste vahetamisele — mõjustusel otsused, mis puudutasid tööstust, kaubandust ja põllumajandust, ja esitati ratsionalisatsiooni põhimõtted kaunil ning üldistatud kujul.

Siin esitame tähtsaimad ratsionalisatsiooni — võiks isegi ütelda — kasud:

„tootmise ja saaduste levitamise ratsionaalne organisatsioon ehk korraldus osutub üheks tähtsaimaks faktoriks ehk teguriks tulude tõstmises, töötingimuste parandamises ja tootmiskulude vähendamises.

„Sellise ratsionalisatsiooni sihid on järgmised:

- 1) saavutada tööst minimaalsete kulutistega maksimaalne efekt ehk tagajärg;
- 2) kergendada tootmismeetodite, saaduste seeriateviisilise tootmise ja hõlpsa osade asendatavuse uurimist, kusjuures kasutatakse võimalikult vähemat arvu tüüpe (kuivõrra just mitmekesisus ei paku oma poolt kasu);
- 3) vältida asjatut toormaterjali ja energia kulutamist;
- 4) lihtsustada saaduste levitamist ja
- 5) vältida mõttetuid edasi-tagasi vedamisi, finants-koormatusi ja asjatut vahetalitust ehk vahendlust.

„Mõistlik ja järjekindel nende meetodite kohaldamine ehk tegelikkuses kasutamine suudab tuua järgmist kasu:

- A. Laialdastele hulkadele — seisukorra püsivuse ja paremad elutingimused.
- B. Tarvitajale — madalamad hinnad ja tarviduste rahuldamiseks paremini kohastatud saadused.
- C. Tootjate mitmesugustele rühmadele — kindlama ja püsivama tasu, ära jaotades selle nende vahel ühtlasemalt.

„Ratsionalisatsiooni teostamine peab toimuma tarvilise ettevaatusega, et mitte kahju sünnitada tööliste õiglastele nõuetele. Protsessi alul on tarvilised ettevaatusabinõud seks juhuks, et ratsionalisatsiooni teostamisel — eriti esimeses faasis ehk esimesel arenemisastmel — ei leiaks aset järsud tööliste arvu koondamised või tunduvalt raskemad töötamistingimused.

„Ratsionaliseerimisoperatsiooni toimingud — eriliselt seal, kus tegemist on töölisväe organiseerimisega — peavad toetuma töölishulkade kaastööle, kutse-organisatsioonide toetusele ja teaduslikkude ning tehniliste spetsialistide kaastööle.

„Arvestades neid tegureid, soovitab rahvusvaheline konverents riigivalitsusil, seltskondlikel asutusil, kutseorganisatsioonil ja avalikul arvamisel:

- a) hõlbustada tootjate jõupingutusi orienteerumises üldnäidatud suunas ja eriti:
 - 1) tegelikus elus algatada ja kõigi abinõudega soodustada tundmaõppimiseks ja võrdlevaks uurimiseks kõige rohkem

sobivaid meetodeid ja ratsionaliseerimise praktilisi viise ning töö teaduslikku organiseerimist kui ka sel alal saavutatud majanduslikke ja sotsiaalseid tulemusi;

- 2) mitte piirata tööstuslikku, põllumajanduslikku, kaubanduslikku ja pangaasutiste tegevust ainult suurettevõtetega, vaid laiendada seda ka kesk- ja väikeettevõtete ja, kus see võimalik, ka käsitööstuse ja koduse käsitöö peale, — arvestades seejuures õnnistustooivaid tulemusi, mis olenevad majandusliku elu korraldusist ja mugavusist;
- 3) erilist tähelepanu pühendada tegelikele algatusile, mis suudavad tagada parimat, tervishoiukohasemat ja inimväärilisemat inimtööjõu kohaldamist. Ja nimelt kutsevaliku, kutsehariduse võimaldamise, töö- ja puhkeaja jaotuse suhtes; edasi, töötasu kujude suhtes, mis võimaldaksid töölisele õiglase osasaamise puhaskasust, ja lõppeks üldse töö- ja elutingimuste suhtes, mis võiksid soodustada tööliste isiku arendamist ja kindlajoonelist kujudamist.
- b) Meetodipäraselt arendada mitte üksi rahvuslikus, vaid ka — kaugmale küündivalt — rahvusvahelises masstaabis ehk mõõtkavas materjalide, üksikosade ja valmissaaduste standardiseerimist kõigi rahvusvahelise tähtsusega tüüpide suhtes, et kõrvaldada tootmises ja kaubavahetuses võimalikud takistused, mis võiksid tekkida kitsas-rahvusliku standardiseerimise korral;
- c) korraldada uurimisi rahvusvahelises mõõtkavas, et leida parimaid praktilisi meetodeid ja saavutada paljuülevaimaid tulemusi, mis vahest osaliselt juba saavutatudki ses või teises riigis, sealjuures tuleb tingimata arvestada ka osaliselt saavutatud tulemusi ja soodustada vastastikuse informatsiooni vahetamist;
- 4) teatavaks teha ratsionalisatsiooni paremused ja sundvajalikkus ning töö teadusliku korralduse tulemused kõigile seltskonnakihele, — ei mitte üksi informeerimise mõttes, vaid ka nende tegelikkude paremuste pärast, mis standardiseerimisega saavutatavad“.

II.

Muidugi on võimatu kirjeldada ajakirja artiklis kõiki ratsionalisatsiooni edusaavutusi laia

maailma riiges, — seevõrra laialdased on need majandusharud, kus ratsionaliseerimistööd juba käimas. Esitame esikätt mõned andmed Saksa normidekomisjoni viimasest pooleaasta aruandest (DIN — Die deutsche Normung). Sellesse komisjoni (der deutsche Normenausschuss) kontsentreerub ehk keskendub kogu standardiseerimistöö, mis osutub mitmekesiste organisatsioonide tegevusviljaks üle kogu riigi. Selle komisjoni poolt avaldatavad standardid on valitsusvõimu ja teaduse-esinduse osavõttel toimuva tootja-, tarvitaja- ja kaupmeeskonna vabatahtliku koostöö tulemus.

Me ei hakka esialgu siin lähemalt kirjeldama Saksa normidekomisjoni organisatsiooni ega käsitama üksikasjalisemalt Saksa standardite tekkimiskulgu ehk -käiku: seda kõike peab puudutama eriartiklis, ühenduses Eesti standardisatsioonikomisjoni tekkimise võimalusega.

Toome siin alguse nende majandusliku tegevuse alade loetelust, millistel Saksamaal nende või teiste organisatsioonide ettevõttel standardiseerimistööd juba käimas. Need oleksid valatud (kannalisatsiooni) torud, armatuur; liftid ehk tõstemasinad; autogeense jootmise tööstus; tehnilised gaasid; mäeasjandus; kivisööe, pruunisööe, kaaliumiärtsi ja rauamulla ümbertöötus; betoon ja raudbetoon; poldid, kontorisisseadised; kontormööbel; terastrassid; raudkonstruktsioonid; elektrotehnika, jalgrattad, rattakummid, peenmehhaanika, välja- (kitsaropalisel) raudteed, tulekindlad materjalid, vindid, tuletõrjeriistad, mal-mivaluasjandus, klaas, graafikatööstus, aurukatlad, koduse majapidamise tarbed, puutööstuse masinad, lubi, ketid, kinotehnika, sumadanid, autotööstus; haiglate seadised; kuullaagrid, laboratooriuminõud, põllutööriistad, veduriteehitus, õhulennuasjandus, mikrofotograafia, piimapudelid, raudnaelad, needid, korstnateehitus jne. — Nende ridade kirjutaja kasutada olevas nimistus on loetletud 107 ala, kus käimas standardiseerimistööd.

Teatava uhkustundega teatavad Saksa aruande koostajad, et standardisatsioon — vaatamata vaenulikule tase suhtumisele ja arusaamise puudumisele — omandab järjest laialdasemat levimispäiri ja tungib järjest uutele aladele. Neile kes ei tunne veel lähemalt neid ideid, olgu öeldud, et standardisatsioon pole põrmugi ühe šablooni alla viimine, mis hävitab igasuguse initsiatiivi ehk algatuse. Standardisatsioon vähendab paljukesidust juhtudel, kus tehniline arenemine näib lõpuni jõudnud olevat ja kus isiklik maitse eietenda esimest osa. Standardisatsioon püüab

vältida segamast seesmisse konstruktsiooni ja määrab kindlaks osade välismõõdud seks, et hõlbustada osade vahetatavuse ja asendatavuse võimalust.

III.

10 riiki on kokku leppinud, et maksima panna oma juures ühtlast formaati ehk kausta kirjapabereid ja ümbrikke; need riigid on: Saksamaa, Hollandi, Belgia, Rootsi, Norra, Helveetsia, Austria, Ungari, Poola ja Tšehhoslovakkia. Selle formaadi märgiks on A4 ja ta mõõtudeks on: kirjapaberil 210×297 mm., ümbrikel — 114×162 mm. Saksamaal on selle kausta tarvitusele võtnud kõik riigiasutised. Linnaomavalitsusist on sellele kaustale üle läinud 9 üksust Berliiniga eesotsas. Selle formaadi on omaks võtnud ka 11 teadusliku ja kutse-keskcorraldust (nende hulgas ka sellised, nagu Saksa Inseneride Liit ja Trükiasjanduse Tegelaste Liit).

Järgmine laialdase tähtsusega näide tõendab, millise tähtsuse omab standardisatsioon. Praegu on käimas ega ole veel lõpule viidud malmi kohaldamise standardiseerimistööd auruarmatuuriks.*) See küsimus osutub kõikjal tähtsaks järgmisil põhjusil. On olemas aurukatelde järevalve seltsid. Ühes suhtes on sel seltsil politsei-võim, — see on ette määratud ühiskondliku julgeoleku kaalutlusist. Ent selle seltsi (või mingisuguste muude organisatsioonide) tegevuspiirkonnast jääb sootu kõrvale malmarmatuuri järevalve, kuigi siin olemas suurem lõhkemishädaoht kui katelde juures. Põhjus peitub vaid ainsas asjaolus: puuduvad teaduslikult väljatöötatud põhialused, puuduvad üldtunnustatud seisukohad selle kohta, milliseis mõõdes ja milliste temperatuuride ja aururõhkude juures on lubatav malm armatuuri materjalina.

Selle puuduse kõrvaldab varsti malmi materjalina kohaldamise Saksa standard. Viimase projekt ehk eenis on juba lõpulikult valmis ja praegu teostatakse Saksamaal selle kohta teataval viisil sisulist referendumit ehk rahvahääletamist. (Nii tekivad üldse Saksa standardid.) Selle projekti järele pole malm kohaldatav materjalina auru või gaasi jaoks temperatuuriga üle 300°, rõhkude jaoks üle 10 atmosfääri, nõu või riista sisemõõdu juures 200 millimeetrit. Projekt sisaldab terve tabeli mõõtudega mitmesuguseis kombinatsioonies.

IV.

Lõpuks siin veel näiteid standardisatsiooni saavutusist ja mõnusus-

*) Malmist torud, ventiilide kered j. t. nõud, mis määratud auru sisaldamiseks rõhu all.

sis. Saksamaal standardiseeriti 1921. aastal mõnesuguseid mõõte aknad ja ukseid lihtehitistele. Sellega ühenduses hakati ka järjekindlalt valmistama seda liiki esemeid. Nende hinnad alanesis mõnd aega kestnud töö järele standardite tõttu järgmiselt (Saksa markades): aken mõõdus 52×53 sm. maksis enne standardiseerimist 4,7, peale standardiseerimist — 4,8; aken — 52×92 sm. vastavalt 7,5 ja 5,8; kahepoolne aken 105×131 sm. — 32,5 ja 25,7; lihtne uks 208×110 sm. — 40,0 ja 24,5.

Tuletõrjeasjanduses töötati välja seni kohaldatud ehk tarvitusel olnud lohvide ehk lõdvikute 40 sidemuhvi asemel vaid üks tüüp ja üks mõõt. On selge, et seda nõudis kaaine mõistus.

Vedurite ehituses osutus peale standardiseerimist küllaldaseks varem tarvitatud 28-as tüübis 189 restide-erimõõdu asemel kaht tüüpi 39 erimõõdust.

Peale rihmarataste standardite avaldamist võisid sakslased teatava uhkustundega välja anda agitatsiooniplakati ehk kihutusmüürilehe, mille pahemal poolel olid hunnikusse kuhjatud rihmarattad, nende kohal number 6, selle kõrval võrdsusemärk ja number 1, viimase alla joonistatud üks rihmaratas. Ja tööpoolest, 3600 tarvitusel olnud rihmaratta asemel osutus küllaldaseks samaiks ülesandeiks vaid 600 erimõõdust.

Käesoleval aastal jõuti lõpule kruvimutrite standardiseerimisega. Kaubandusettevõtted, mis kaubitsevad meil Eestis selle kauboga, teavad, et Saksamaa müüb nüüd mutreid, mis võrduvad kõrguselt 0,8-le poldi diameetrist. Varem olid tarvitusel mutrid, millede kõrgus võrdus poldi diameetritele. Selle vähenduse tagajärjel ei vähenenud üldiselt kogu selle ühendise (s. t. mutter+polt) tugevus mitte, s. t. uut mõõtu mutri tugevus vastab poldi tugevusele. See lihtne tõsiasi oli ju ülihästi teada ka varemgi, ent harjumuse, inertsit tõttu valmistati sellest hoolimata mutreid, mis võrduisid kõrguselt poldi diameetritele. Kuid seda ei juhtu enam edaspidi peale standardiseerimist ja eriti peale seda, kui teatavaks said säärase tähtsusetu eseme kui mutter vähendamisest tingitud kasud. Saksa plakat teatab selle kohta järgmist: varem tarvitati Saksamaal mutrite valmistamiseks aastas 20.000 tonni rauda, nüüd ainult 16.000 tonni, s. t. 4000 tonni kokkuhoitu, mille rahaline väärtus 750.000 Saksa marka. Kokkuhoitud osa kruvikeermest mutrite aastatoodangus võrdub pikkuselt 70.000 kilomeetritele, s. t. 1¼ maakera ekvaatori pikkusest. Praeguse kruvikeermes lõikamise tehnika juures suudaks üks tööline sellele vastava tööga valmis saada 69 aasta jooksul. Selle kokkuhoitud raua-

hulga prahiraha ehk veos veokauguse juures 250 km. ulatuks 100.000 Saksa margani. Tarvitajate kasu sellest kokkuhoiust ulatub 1,5 miljoni Saksa margani.

Selliseid naiteid oleksime võinud tuua õige palju, kuid meie arvates jõuab varsti kätte aeg, mil standardite propageerimiseks ehk levitamiseks võib kasutada ajakirja veergude asemel müüriplakateid. Siis näeksid ka laialdaseimad seltskondlikud kihid, et „ratsionaalne saaduste tootmis- ja levitamiskorral-

dus“ viib kahtlemata tulukuse tõstmisele ja hindade kahandamisele.
Ins. I. Podsolov.

Kirjandus:

1) „Neue Weltwirtschaft. Die Lehre von Genf“ — von Arthur Feiler, Frankfurt 1927.

2) Prof. diplom.-insener Fr. Meyenbergi (Braunschweig) artikkel ajakirjas „V. D. I. Nachrichten“ nr. 34 (1927).

3) Die deutsche Normung. — Stand der Arbeiten. — Frühjahr 1927.

Valgus reklaami teenistuses.

Alad, millistel ärimees eriti tagajärjekalt võib mõjutada otseteel üldsuse nägemismeelt valguse abil, on järgmised: Vaateaken, vaatekapid, ärisilt, äriruum ja reklaamvalgustuse mitmekesised liigid või valguskuulutused.

Kui vaateaken tahab täita oma ülesannet, peab ta suutma üldsust veendumusele viia aknal leiduvate kaupade headusest. Seda asjaolu silmas pidades peab aken täitma kaks tingimust, nimelt peab ta olema kompositsiooni ja asetuse poolest maitsekas ning hästi valgustatud. Esimese tingimuse tähtsust tunnustatakse juba tegelikus elus üldiselt, kuna sellevastu teine ei saa veel kaugeltki küllaldase tähelepanu osaliseks. Sarnane valgustuse hooletusse jätmine äratav suuemat imestust, kuna vaateaken pimedada aastaaja õhtutundidel peale töötaja lõpu, millal igas suhtes kõige ostuvõimelisem publik laialt liikvel, võib mõjutada seda publikut määral, mida ükski teine reklaamiabinõu mõjuvuse ega odavuse poolest ei ületa.

Suuremategi linnade oludest võib öelda, et suurem hulk vaateakendest vajab parandust. Nii näiteks selgus Stokholmi peatänaval ettevõtetud uurimisteekonnal, et 245-st vaateaknast ainult 38 oli valgustatud laimata, kuna 52 akna valgustus oli õige puudulik.

Vaateakna valgustamise tehnika on suurtes joontes sarnane näitelava valgustamistehnikale. Ei ole ju vaateaken õieti muud kui väike näitelava.

Väljapandud kaubad peavad tingimata olema küllalt võimsalt valgustatud, et nad kiiregi möödaruttamise puhul ärataksid tähelepanu ja üksikasjad silma paistaksid. Küllalt tugeva valguse juures vaateaknal on aga tarvilik vaataja pimestamise ärahoidmine.

Pimestamine on vaateakna valgustamise pahim viga, mille eest igal juhul tuleb hoiduda.

Pimestuse kutsub harilikult esile aknale riputatud varjuta hõõglamp või valgusallikad, mis muidu vaataja eest varjul, kuid mille helk pörkab tagasi sageli vaateakna tagaseinaks kasutatud peeglitest.

Silmale on omane tendents suunduda alati vaateala kõige heledamasse punkti. Juba ainult sellelt seisukohalt välja minnes on ekslik riputada vaateaknale valgustustehniliselt muidu laimata sisseseadeid nõnda, et nende valgustuspind juhib eemale tähelepanu näitele asetatud kaupade juurest. Eriti tähtis on ka mõjurikaste kontrastide saavutamine võrreldes ümbrusega. Sellest oleneb, et ühesuguste tagajärgede saavutamiseks hästi valgustatud peatänavatel tuleb tarvitada märgatavalt tugevamat valgustust kui pimedamatel kõrvaltänavatel.

Edasi tuleb silmas pidada, et aknal enesel ka kasutataks seda kontrastidevõlu ja akna tagaseina värv valitaks sellekohaselt.

Valguse laialivalgumine tuleb korraldada silmas pidades õiget varjude sündi, teisiti väljendudes, nii et tumedad, eksitavad varjud mitte üldmuljet ei rikuks. Iga sarnane korraldus, kus nähtavad valgusallikad heidavad valgust igale poole, vähendab sisseseadete majanduslikku tululikkust, kuna üksnes väike osa sellest valgustusvoolust läheb aknale kasuks.

Lampide majanduslik tululikkus paraneb selle järele, kuidas suureneb valgushulk. See asjaolu ei tohi siiski viia lampide arvu üleliigse piiramiseni, kuna valgustuse ühtlus selle lähi kannataks raskesti. On parem tarvitada suuremat hulka keskmise tugevusega kui vähemat hulka õige võimsaid lampe.

Eelpooltoodust selgub vist, et ainult sarnane korraldus, kus valgusallikad on nägematud, täidab vaateakna hea valgustamise nõudmised. Vaateaknad võidakse ka varustada mõnesuguste

erisiseseadetega, mis osalt tõstavad akna plastilist kogumuljet, osalt aga mõne üksiku eseme oma ümbrusega võrreldes eriti alla kriipsutavad. Värvilise valguse valimisel tuleb talitada suure ettevaatusega ja täpselt arvesse võtta näitele asetatud kauba iseloom. Värvilise valgustuse eesmärgiks on teatud meeldiva, näitele asetatud kaubale iseloomustava meeleolu äratamine. Nii on, näiteks, leitud, et kollakas valgus on kasulik sügismoodidele. Kollase ja rohelise valguse segu äratav kujutelmi päikesepaistest ja sobib seega kevadmoodidele. Rohelist valgust tarvitatakse aiamaoöblite, spordiülikondade ja teiste sarnaste esemete valgustamiseks, sinikat valgust ja talvemaastikke talvetarvete jaoks. Punaka ja sinaka valguse segu on kohane naiste moeasjade valgustamiseks, kuna punaka ja valge segu mõjub hästi aluspesu väljapanekute juures, niisama kui punaka ja roheka segu kristallide, portselanide ja kalliskivide akendel. Värvilist valgust tarvitades tuleb alati arvesse võtta asjaolu, et valgusjõu kaotamine on siin võrdlemisi suur.

Sagedasti võib tähele panna, et mitmesuguste linnade peatänavail eelistab publik üht tänavat poolt teisele. Selle nähtuse põhjuseks on vist see, et siin satub olema rida hästi valgustatud ja korraldatud aknaid. Tõestatud tõsiasi on ka, et publiku võib meelitada ühelt tänavalt teisele hea aknareklaami abil, nõnda et sellel poolel asuvad kauplused rahvahulgast ohtrasti kasu saavad. On seega tarvilik, et suurem osa kauplusi oleks hästi valgustatud.

Vaatekappide eesmärk on suurtes jontes ühesugune vaateakende eesmärgiga. Nende valgustamisel tuleb seega jälgida peaaegu samu põhimõtteid kui vaateakendegi valgustamisel.

Ärisildil on kahekordne ülesanne. Osalt peab ta teed juhutama vanadele ostjatele, osalt aga uusi ostjaid meelitama selle kaudu, et ta selgesti ja meeldivalt toob esile äri nime või eriala; harilikult aga mõlemad. Mitmel juhul on eriala nimetus tähtsam äri nimest, eriti siis, kui ostjaskonna moodustavad peaaesjalikult juhuslikult tulijad.

Tuleb vist pidada reeglilik, et igal äril oleks silt kas akendel või nende kohal ja et nendelgi äridel, kes ei oma avalikku kauplust, oleks silt, mis juhatab teed kontori. Kui neid silte ei varustata kunstliku valgustusega, omavad nad tähtsuse ainult päevavalguse juures.

Agas just õhtul on ärisildil suurim mõju, kuna õhtu sagedasti ongi elavam ostuaeg — siis peabki silt tegutsema teenäitajana kui ka reklaamiabinõuna. Ärisilt mõjub päevavalgusel sage-

dasti üksnes omapärase ja kas või kriiskava välimusega, kuigi ta teiselt poolt kaotab sellega palju oma suursugususest. Vastuoksaks, kui silt on õhtuti hästi valgustatud, võidakse tema külgetõmbavus ja välimuse suursugusus kergesti koostada.

Kaupluse sisemuse rikkalik valgustamine on parim kaasabi müümise juures, peamiselt selle läbi, et kaupade üksikasju küllalt kiirelt ja kergelt võib käsitada küllaldase valgustuse juures, säästub palju müüja ja ostja aega ning tööd. Enne kõike võib viimane palju kiiremini otsustada, kuna kaup küllaldases valgustuses paistab otsekui külgetõmbavam.

Kaupluse sisevalgustuse kavatsemisel ja teostamisel tuleb jälgida täpselt samu põhimõtteid kui juba mainitud käesoleva kirjutise alguses.

Reklaamvalgustust ehk valguskuulutusi võib liialdamata pidada tähtsamaks abinõuks uueaegse reklaamitehnika teenistuses. Kui uurida, mida on uueaegne reklaamvalgustus, siis võib olla ainuke vastus, et see on valgustus, mis mõjub nii öösel kui päeval. Nendest paljudest valguskuulutustest, mis praegu tarvitusel, on kõige lihtsamad valgustatud tähed, kuigi ka neid leidub lugemata varjundites. Lihtsam neist on n. n. kast-tähestik, kus lambid on asetatud lahtisesse kasti, mille sisemine pind on lakitud lampidega ühevärviliseks. Sarnase sisseseade mõju päeval on siiski õige piiratud. Palju parem on juba niisugune valgusreklaam, kus valgusallik on peidetud nii, et kasti küljed varustatakse varjudega, milliste vahel olevast praost lastakse valgusel esile voolata. Eriliste lülitus-sisseseadete võidakse esile manada kõige mitmekesisemaid pilte. Kast-tähestikkude liiki kuuluvad ka n. n. universaaltähed, kus hulk hõõglampe on kinnitatud nelinurga külgedele ja tema lõikjoontele. Iga lamp on eraldi lülitatud, nii et igas kastis võidakse soovi järele moodustada tähti. Neid kaste võib ka laiendada suuremateks aladeks, kus eriliste lülitus-sisseseadete abil võidakse kujundada pilte, tähti, arve jne. See põhimõte on väga osavasti teostatud n. n. liikuvast kirjutuses või motograaf-siltides, millistel kiri liigub pahemalt paremale või alt ülespoole. Tõelikult, nagu teame, ei liigu need tähed kuhugi, vaid nende liikumise mulje tekib vastavalt korraldatud voolu juhtimisest lampidesse, mis sünnib muuseas kaunis lihtsa sisseseade abil.

Valgusreklaamis eriti viimasel ajal palju tarvitatud ja suurt poolehoidu võitnud valgusallik on n. n. valgustoru, milles ei tarvitata hõõgniite, vaid luministseerivat gaasi. Nendeturude abil, milliseid valmistatakse igakujulisi,

võidakse väga väikese voolutarvitusega saavutada imeväärseid tagajärgi. Torude tarvitatud gaas on neon, mille punane spektraaljoon on väga tugev. Neonitoru valgus on seepärast tugevasti punakas ja paistab kaugete maade taha. Kui neonile lisatakse juure elavhõbeda auru, sünnib ilus sinakas valgus; kui selle juures värvita toru asemel tarvitada pruuni toru, muutub valgus elavhõbeda violettkiirte kadumise tõttu roheliseks. Nende värvide abil võib kohaste ühenduste teel saavutada milliseid tahes värve. Neonivalgusel on ka veel see eriline paremus, et ta silmi ei pimesta.

Ülalmainitud valgusreklaamides on valgusallik vaatajale näha. On aga ka teisi, viimasel ajal üldist poolehoidu leidnud valgusreklaami kujusid, kus valgusallik on peidus. Nii näiteks varem mainitud ärisildi valgustamisel. Teine liik on Ameerikas üldiselt lugupeetud n. n. flood-light-valgustus, mida tarvitatakse siltide, piltide, isegi tervete maja väliskülgede valgustamiseks, selleks eriti ehitatud kiirteheitja abil. Selle mõju on õige suur. Euroopas ei ole see valgustamisviis seni veel palju kasutamist leidnud, kuigi võimalusi ei puudu ka sarnaseks reklaamiks.

„Kaup.“

Detailkaubanduse statistika.

Statistika äride kasutoovuse tegurina.

Tungiv tarvidus arvulise ülevaate järele suuremate kaubandusettevõtete tegevuse kohta oli põhjuseks, et välismaal juba 25 aasta eest tarvitusele võeti eramajanduslik statistika, mille abil võimaldub kindlaks teha, missuguses eriosas äri e b a m a j a n d u s l i k u l t t ö ö t a b, kuidas seda kõrvaldada ja kui palju kapitali õieti tohtis ärisse ühele või teisele alale mahutada. Nii sai statistika väga õpetlikuks ning kasulikuks juhiks detailkaubandusele, olles parimaks äriettevõtte vaatlemisvahendiks, kuid ainult tingimusel, et seda õieti ja otstarbekohaselt käsitatakse. Harilikult on lugu aga teisiti. Asjaolu, et vastavas erikirjanduses leidub palju teooriat, kuid vähe tegelikke näpunäiteid, on põhjuseks, miks era- ja rahvamajandusliku statistika suurimad huvilised — suur- ning väikekaupmehed — statistikat õieti ei tunne ja selle tarvitusele võtmisest harva tahavad üldse kuulda.

Alljärgnev kirjeldus kaubandusliku statistika üle ühes juurelisatud organisaatoriliste näpunäidetega peaks igale äri olema mõõduandev, kuna see mitmekordsetel tegelikkudel katsetel on osutunud kohaseks.

Täitsa lihtne ja igale arusaadav on statistika korraldus:

I. Äri jaotamine rühmadesse või ladesse, mis oma iselaadi või kalkulatsiooni poolest ühte kuuluvad; ladude märkimine numbritega või tähtedega, vastavalt äri suurusele, ja selle organisatsioonilise jaotuse teadaandmine äriteenijaile.

II. Sisseostude statistika. Kõigi kaubatellimiste juures tuleb teatada ka jooksev number ja ladu tunnusmärk, nii et kaubamuretseja tellitud kaupade arvetes juba ladu numbr

või tähe saaks ära märkida, näiteks: tellimine nr. 625, 25. augustist 1926. a., ladu A jaoks kohaletoomise tähtajaga 1.—2. september, 1.—2. oktoober. Tellitud kaubad tulevad sisseostuhinnaga (mk. 128.000.—) üles võtta. Kõigest sellest järgneb esimene statistika tabel, kirjutatud lihtsal, lineeritud paberil, aktikaantesse kinnitatuna:

Tellimiste statistika

Tellimise aeg	Ladu A		Ladu B		jne.
	Summa	Kohale toomise tähtaeg	Summa	Kohale toomise tähtaeg	
August	64.000.—	sept.			
	64 000 —	oktoober			

Väljavõte (iga viie kuni kümne päeva järele — tarviduse kohaselt) sellest statistikast, kokku seatud kaubasaamise kuude ja ladude järele, näitab tulevast kaupade sissetulekut ja samal ajal kogu äri eelseisvaid maksukohustusi. Paljude kokkuvarisemiste põhjused majanduselus seisavad tihtilugu selles, et omanikud täpselt ei teadnud, kui palju nad kaupu tellinud, missuguseid maksukohustusi nad lähemateks kuudeks enda peale võtnud jne.

III. Kauba sissetuleku (sisseostu) statistika. Kõik sissetulevad arved peab arveraamatasse sisse kandma järgmiselt: aeg, arve number (jooksvalt nummerdada!), kauba muretseja nimi, tema asukoht, ladu, arve summa, makсутähtaeg, ülekanne terminide kalendrisse. Igapäev tehtav väljavõte arveraamatust moodustab kaupade sissetuleku statistika iga ladu kohta.

Kaupade sissetuleku statistika.

Aeg	Ladu A	Ladu B	Ladu C	Ladu D	jne.
Juuli 1	16.085.—	34 060.—	58 060.—		
" 2	34.060.—	28.530.—			
" 3			67.530.—		
" 31					

IV. Kalkulatsioon ja kalkulatsioon kontrollimine. Vanad kalkulatsioonid põhimõtted on viimasel ajal äride praktikas tunduvalt lõõnud kõikuma. Kaupmees ei saa enam ärikulusid kõigi oma kaupade hindadesse kalkuleerida, sest see halvaks tema võistlusvõimet. Rääkimata alandatud hindadest inventuurväljamüükidel ja muudel juhtudel, on hindade kalkuleerimine endise põhimõtte järele — sisseostuhind + ärikulud + kapitali protsendid — võimatuks muutunud, sest paljuid kaupu ei saaks ärikulude juurearvamisel üldse müüagi, kui seda endist kalkuleerimisviisi tahetaks tarvitada. Kalkuleerimist toimetatakse nüüd enamjaos ärides ostu jõu, müügi vajaduse ning võistluse nõuete kohaselt. Toiduainete kaubanduses ei saa mõnede kaupade juures üldse mingist kalkuleerimisest juttugi olla. — Siiski peab kaupmees otstarbekohase keskmise kalkulatsiooni jaoks oma ärikulusid kõige täpsemalt teadma, et niiviisi saada andmeid keskmise müügihinna kindlakstegemiseks. Seejuures ei saa mingisuguseid juhtnõore üles seada, sest pea igas äris on ärikulud suuresti lahkuminevad. Suur- või väikelinn, üürnik või omanik, asukoht, läbi-

kalkulatsiooni, ja see sünnib kalkulatsiooni kontrolli abil.

Täpne kontroll müügihindade äramääramisel kalkuleeritud protsendimäära üle on igale äriomanikule hädavajaline; tema enda huvides seisab teada — eriti siis, kui tal pole võimalik kõiki kaupu ise kalkuleerida ja müügihindu kindlaks määrata, — kui palju kasu tema ladude A, B, C ja D ja üldse kogu äri pealt keskmise protsendina saab. Et seda kindlaks teha ja statistiliselt võida ära kasutada, peab igas arves ära tähendatama müügihind ja iga arve müügihinnaga ümber arvatama.

Niiviisi saadakse järgmine statistiline tabel, millesse arvud vastavalt äri suurusele kas iga päev või iga nädal, poole kuu või kuu järele sisse kantakse. Arvete ümberarvamine müügihinna peale peab sündima pärast müügihindade kindlaksmääramist.

Kalkulatsiooni protsentmäär peab tingimata kogu aasta läbi jooksvalt välja arvatama, nii et äriomanik teab, et see või teine ladu 1. jaanuarist kuni tänaseni kalkuleeritakse selle keskmise protsendiga. Protsendimäär tuleb alati võtta müügi väärtusest.

V. Kalkulatsiooni kontrollimise statistika.

1926	Ladu A		Protsentmäär	Ladu B		Protsentmäär
	Sisseostu väärtus	Müügi väärtus		Sisseostu väärtus	Müügi väärtus	
Kuu	J u u l i					
Summa	1.793.500.—	2.820.400.—	36,4	jne.		

müük, võistlus, teenijate kvaliteet, palgad jne., kõik need tegurid on mõduandvad ärikulude suurusele. On olemas ärisid 12 kuni 28% ärikuludega, 0,5 kuni 6% üüriga, 4 kuni 12% teenijatepalkadega. Ei saa olla mingit kindlat normi, vaid iga äri mees peab ise hoolsasti järelemõeldult ärikulude otstarbekohase suuruse kindlaks määrama.

Kui kaupmehel kõige mitmekesisemaid kalkuleerimisviise tuleb tarvitada, siis on ta sunnitud iseseisvalt kindlaks tegema oma äri keskmise

Müügi väärtus on välja arvatud hindade põhjal, mis kaupade müügiks määratud. Müüakse mõnd kaupa määratud odavama hinnaga, siis tuleb määratud ja tõelise hindade vahe „kahjude raamatusse“ samuti ladude viisi sisse kanda ja kuu lõpul kalkulatsiooni kontrollstatistika tabeli müügi väärtuse lahtrist maha arvata. Selle summa võrra alaneb bruttokasu ja järelikult ka vastav protsendimäär.

Seda peab eriti silmas pidama! Kassatähtedel tuleb müügi juures tõelise müügihinna ette

ära märkida endine, määratud hind, ja kassatäh-
tede sorteerimise juures vahe mõlema hinna va-
hel kanda ladude järele kahjude raamatusse.
Müügil tehtavad hinnaalandused on tihti niivõrra

suured, et nad ühe või teise ladu keskmise kal-
kulatsiooni protsendimäära nii väga alla suruvad,
et kasusaamise peale ei või mõeldagi.

(Järgneb).

Kuis kerkib uus külmutushoone Tallinna sadamas.

Mida kõneleb tegelik elu sellise sisseseade puudumisest.

V a l. T e d e r.

Üldiselt on vast kõigile teada need põhjused, mis tingisid Tallinna sadamasse püstitada kavatsetava uue ajakohase külmutushoone ehituskavatsuse, kuna, teadagi, ei rahulda olemasolev külmutushoone oma sisseseadelt, ehituselt ega ka asendilt kaugeltki kõiki praegusaegse kergestirikkiminevate põllumajandussaaduste väljaveopoliitika taotlusajajärgu nõudeid.

Muude puuduste hulgas tuleb välja tõsta asjaolu, et olemasolev külmutushoone ei võimalda kõige pealt juba ainete kauemaagset alalhoidmist, sest ta jahutusvõime — hoidetemperatuur piirdub vaid + 2° kuni + 5° C, mis aga alalhoidivate kaupade iseloomult nende kauemaagseks alalhoidmiseks veidi liig, — liig just praegusaegsete vastavate ainete välisturuliste konjunktuuride pärast, millised nõuavad kaupade kauemaagset alalhoidmist sellise kaubavahetuse tulukuse võimalikuks tõstmiseks.

Selles mõttes on kavatsetavas külmutushoones ette nähtud võrdlemata paremus, kuna temas oleks võimalik temperatuuri hoida isegi kuni 10° C alla nulli (— 10°C), kuna teada on, et peamiselt hoiule tuleva või (muidugi ka teiste sellisarnaste kergestirikkiminevate ainete) alalhoidmise temperatuurid kõiguvad, loomulikult, teatavates piirides, ja seda just selle järele, kui kaua peab ta alalhoidama: lühemaajalisel hoiul võib see temperatuur ulatuda kuni + 6° C, kuna pikaaajalisel hoidmisel langetatakse ta kuni 6° C alla nulli ja sellest isegi allapoole veel.

Selline otse mõödapääsmatult vajalik võime puudub täiesti praegusel külmutussisseseadel. Ja kui siia veel juure lisada, et vana külmutushoone on jäänud ka kaupade eneste mahutamiseks kitsaks, kuna üksi või väljavedu on suurenenud kahe aastaga 3.187 tonnilt*) (1924. a.) 8.691 tonnini*) (1926. a.), seega suurenemine 272%, ja muuseas, ka sealih väljavedu on sama aja jooksul suurenenud 294,2% (508 tn. — 1.487 tn.), — ning edasi, et vana külmutushoone ei rahulda praegusaegseid nõudeid ei ehituselt, ei

hoone püstituskoha maapinnalt ega ka asendilt, ja lõppeks veel seda, et selline, meie kergestirikkiminevate põllumajandussaaduste väljaveokaubandusele, seega ka maale ülitähtis sissesead kuulub ainult teatavale ettevõtjate rühmale, kes, järelikult, sellealaline monopolist, — siis võib vägagi hästi endale ette kujutada, millistel põhjustel on õieti õigustatud uue ajakohase, seejuures just riikliku külmutushoone püstitus Tallinna sadamasse möödunud aasta sügisel Baikovi sillale valitud asukohale.

Uue ja ajakohase külmutushoone püstitamisega sinna kaoks meil igasugune mure ja kartus meie kergestirikkiminevate põllumajandussaaduste väljaveokaubanduse edukuse (tasuvuse) pärast, ja mis tähtsam veel, — kaoks igasugune tarvidus kasutada selliste eksportkaupade hoidekohtadena välismaiseid külmutushooneid ning ka vaheltkauplejaid, siia alla arvamata jättes muidugi vast importööre. Seni lahendamatuna püsinud ajakohase külmutushoone puudumist tuleb seepärast juba ka eksporttehnika enda seisukohalt lugeda otse lubamatuks nähtuseks. Mingit eksportpoliitikat me enesest mõistagi ajada ei suuda ega polegi selleks kutsutud, küll aga oleme otse kohustatud ära kasutama ajakohase sisseseade juures kõiki neid parimaid ja vahenditumaid võimalusi, juhuseid kaupade realiseerimiseks välismaal. Selleks ka ajakohane külmutushoone Baikovi sillale!

*

Mis aga kogu selle uue, Tallinna sadamasse ehitada kavatsetada külmutushoone loos eriti huvitav ja iseäralik, on asjaolu, et selline vagane ja hea kavatsus püstitada külmutushoonet ei ole kaugeltki ainult iseseisvusaegade päevasündmusi, vaid õieti juba oma tugevat 15 aastat vana, kui sellise alguseks lugeda 1912. a. 13. juulit (30. juunit v. k. j.).

Muidugi lõppes siis pea 1912. aasta, enne kui oldi jõutud midagi ära teha, isegi peetud kirjavahetuse kohta läbi rääkida.

1913. aasta tulekuga algas külmutushoone püstitamises jällegi uus ajajärk. Juba varakult — jaanuarikuul — nõutab mainitud kaubasada-

*) 88% üldtoodangust (= 3.629 tn.)

**) ca 90% üldtoodangust (= 9.720,6 tn.)

mate osakond kohalikult börsikomiteelt jällegi, — seekord aga täpseid andmeid kavatsitava külmutushoone laadi ja suuruse kohta, millele vastatakse.

Ka seegi kord soovitatakse ehitada külmutushoone varem näidatud paika (Kaupmehe siid). Enesest pidi hoone saama kolmekordne, sama lai kui sealolev kaubaait, kuid 50% pikem viimasest; sisseseadelt oli ette nähtud jällegi sama Vindavi külmutushoone eeskuju. Nii et põhjalikkudel järelepärimistel näis olevat juba lõpp, — võis rahulikult ootama jääda hoone püstitamist. Ent eil Mäletavasti pole ta tänapäevilgi veel püstitatud. Eelpoolmainitud kirjavahetusele järgnes kõrgemalt poolt — seekord juba Tallinna kaubasadama valitsuselt jällegi uus küsimus, nimelt külmutushoones hoidmisele tulevate kaubaliikide ning nende hulga kohta. Seega suure tähtsusega küsimus veel suuremal ajavahendil.

Nimelt järgnes kohe, kahe päeva pärast (14. juunil) börsikomitee poolt vastus, milles teatakse eelmiste kordade eeskujul, et uus külmutushoone oleks määratud peamiselt Siberi või, tapetud kodu- ja metslindude, munade, kala ja kalakaupade hoidmise jaoks. Selliste kaupade hoid-

miseks vajalise ruumi kindlaksmääramine osutub aga võimatuks, kuna oli võimata kindlaks määrata kohalikkude elanikkude, (kelle arv oli kindlustööde puhul pealegi tunduvalt kasvanud) tarvituseks kuuluvat hulka.

Seejärele jäi küsimus samasse, kus ta praegugi on, kuni järgnes sõda. Seda teravama kuju on omandanud ta siis tänapäevil.

Ent ajad ja olud olid siiski ära märkinud sellise vajaliku hoone puudumise, täiesti tähelepanemata jättes igasuguse ettevalmistustöö. Just ajakohase külmutushoone puudumise tõttu kaanes siis järjekindlalt ja otse kohutavalt Tallinna sadama kaudu väljaveetavate kergestirikkivate põllumajandussaaduste hulk, milliste ainete loomulik väljaveo punkt näis läbibistavat siiski Tallinnat.

Nii väheneb tähtsaima aine — või väljavedu läbi Tallinna sadama 750.000 puudalt (1901. a.) 3.800 puudani (1913. a.), toimudes selle asemel võimalikult läbi teiste sadamate (Riia j. t.) Samuti suurelt väheneb munade väljavedu, — endise (keskmiselt) 14.088 puuda pealt 3.000 puudani aastas, — liha väljavedu 17,5 tuh. puudalt (1905. a.) 1,8 tuh. puudani (1911. a.) ja isegi 166 puudani 1913. aastal, tapetud kodu- ja metslin-

Oskar Kilgas.

Trikoo- ja sukavabrik

Tallinnas, Prill t. 3. Kõnetr. nr. 2-23.

Valmistab kõrges headuses:

Siid-, floor- ja villaseid **sukki** ja **sokke**, **lastesukki**. Villast, puuvillast ja siidist **trikoopesu**, **spordiüllikondi** jne. Pesupitse: broderii-, venepitse (klöppel) ja gipüür.

Müük ainult en gros.

dude väljavedu aga 120.500 puudalt (1905. a. 243 puudani (1913. a.)!

Ja kuigi me peame arvama ühe osa sellest vahenemisest kohalikkudest kindlustöödest põhjustatud rahvaarvu tunduva tõusu arvele, siiski lasub sellest küllaldaselt suur — ja õieti suurim — osa ikkagi just ajakohase külmutushoone puudumise arvel. Vajaliku sisseade puudumisel valgub sisemaalt tulev kaup Tallinna asemel muisse sadamatesse: Tallinnasse raudteel veetud kergestirikkinevate põllumajandussaaduste hulga ulatuvad 1913. a. vast mõne kümne ja isegi mõne tuhande puudani, endiste puudade asemel! Nii veeti näiteks laiaroopalisel raudteel Tallinnasse 1913. a. jooksul üldse 14,0 tuh. puuda võid, sellest end. loode raudteel 10,6 tuh. pd., milline tuli loomulikult meie oma maa piiridest, ja ainult 3,4 tuh. pd. sisemaa raudteedelt, sealhulgas 1,2 tuh. pd. Sysran-Vjasma raudtee jaamadest!

Kitsaroopalisel raudteel aga veeti, sama 1913. a. jooksul Tallinnasse tervelt 26.240 pd. võid(!),

kuna Tallinna sadama kaudu väljaveetud või hulk ulatub sel ajal mäletavasti ainult 3,8 tuh. puudani. Seega sama hulk, mis tuli raudteedel Sise-Venemaalt.

Toodud arvud kõnelevad selgelt enda eest, sest kahtlematult on neis peegeldunud aegade jooksul ilmsikstulnud puudus ajakohasest külmutushoonest, näidates ära sellise asjaolu möödapääsmatut tulemust — kergestirikkinevate põllumajandussaaduste väljaveo hääbumist.

Seda teravamalt võib päevakorra kerkida selline nähtus eriti just praegusel kergestirikkinevate põllumajandussaaduste väljaveo ajajärgul, kus selliste ainete hulga osutuvad endis-aegsete omadest võrdlematult suuremaks ja kus seetõttu sellisel väljaveol endisest võrdlematult suurem tähtsus.

Selleks siis ka 15-a. kavatsuste järele ajakohane külmutushoone Tallinna sadama Baikovi sillale!

Või noteerimine Kopenhaageni börsil.

Teatavasti on ametlik või noteerimine Kopenhaageni börsil suur tegur, mille järele orienteerub, võib öelda, maailma võiturg. Kuid Daani sisemaa produktsioonile ja kaubandusele on see noteerimine põhjapaneva tähtsusega. Kõik või ostu-müügi lõpuarvete tegemine sünnib selle ametliku hinna põhjal, ilma et produtsendil oleks vaja või turule lastes ülesostjaga hinna kohta kokku leppida. Seetõttu on ka üle maa engros-hinnad ühesugused, spekulatsioon ja vaheltkauplemine kõrvaldatud. Ainult detail-hindu ei noteerita, kuid kaubanduslikkudes ja tarvitajate ringkondades kuulduvad juba hääled selle tarviduse üle, ja mitte ainult või, vaid kõikide tarbeainete suhtes, millele engros-hindade noteerimine juba sünnib (piim, liha jne.). See detail-hindade noteerimine kõrvaldaks nähtuse, et üksikutes ärides hinnad ühe ja sama kauba pealt on nii mitmekesised, vaatamata sellele, et engros-hinnad kõikidele on ühesugused.

Või noteerimine Kopenhaageni börsil sünnib igal neljapäeval kell 2 päeval vastava komisjoni poolt, mis koosneb 10 liikmest: 5 Daani meierei-ühisuste keskorganisatsiooni poolt ja 5 suurkaupmeeste-ühisuse komitee poolt. Just selle komisjoni koosseisu tõttu on viimasel ajal Kopenhaageni börsi prestiiž hakanud kõikuma nii sise- kui välismaalgi. Varemalt sündinud kõik lõpparvete tegemine välismaal Daanis eksporteeritud või peale samuti Kopenhaageni noteerimise alusel, ku-

na praegu sellega enam arvestada ei tahetavat, sest noteerimine olevat kaubandusliku aluse kaotanud ja produtsentide mõju alla sattunud. Produtsendid püüavad oma huvides hindu kõrgele kruvida ja hoida, maailmaturu nõudeid ja seisukorda ignoreerides. Sellega ei pakkuvat Kopenhaageni noteerimine enam vastuvaidlemata alust toimingute arvestamiseks ega andvat õiget pilti turu seisukorrast. Olukorra parandamiseks nõuavad eksportöörid tagasiminekut endisele puhaskaubanduslikule noteerimisele. Nimelt koosnes noteerimise komisjon alguses ainult kaubanduslikkudest tegelastest. Produtseerijaid hoiti kauemat aega noteerimisest eemal, kuid suure pealetungi järele läks neil siiski korda komisjonisse pääseda, ehkki esiotsa ilma hääleõigusega. Siiski osutus see noteerimiskomisjonile saatuslikuks pöördepunktiks: pärast nõuti ja saavutati hääleõigus, siis veel uusi kohti juure, kuni lõpuks praeguse koosseisuni välja jõuti.

Saadess noteerimise alal üheõiguslikkudeks äriühingute esindajatega, viisid produtsendid veel määruse läbi, mille põhjal kõikidel või saadetistel märgitakse ära või valmistamise aeg. Sellega veeretavad produtsendid võid turule lastes kogu vastutuse kauba seismise ja vananemise eest eksportööride peale.

Ülalkirjeldatud süüdistuste peale äriühingute poolt väidavad produtsendid, et müük on produtseerimise lahutamata järg, et need kaks prot-

sessi on sisemiselt seotud, mille pärast ei või ega tohi kõrvaldada produtsente müügi korraldamistest. Äriühenduste esindajad aga leiavad, et kuigi müük on produtseerimise jätk ja need kaks protsessi sisemiselt seotud, on nad majanduslikus ringvoolus siiski iseseisvad lülid, iseseisvate eeltingimuste ja nõuetega. Nii võivad üks vabrikant kataloogis hinnad oma äranägemise järele määrata, kuid müügil peab ta siiski rehkendama turu nõuetega, mis käivad oma rada ja ise hindu dikteerivad. Juba see asjaolu, et Daani ühendatud

produtsendid ise kõigest ühe kolmandiku kogu Daanist ekspordeeritavast võist välja veavad, näitavat, kui vähe neil endil on sidet välisturgudega. Seepärast jäävat kaupmeeskonna hüüdsõnaks: tagasi endisele kaubanduslikule noteerimisele.

Küsimuse sarnaselt päevakorrade võtmise laesib oletada, et siin tulevikus üks või teine sammasja tervendamiseks ette võetakse. Kuna see küsimus üldise tähtsusega on, lugesime tarvilikuks tema juures lähemalt peatuda.

Majanduslikke teateid kodu- ja välismaalt.

Rahaturu seisukord.

Seisukord Eesti rahaturul lühiajalise krediidisuhetes on viimaste kuude jooksul tunduvalt muutunud. Juba Eesti Panga, samuti ka mõne erapanga 1926. a. aruannetes võidi märkida pinevuse vähenemist rahaturul, ja see vähenemine on ka uuel aastal kestnud. Pinevuse lahenemiseks on väga mitmesuguseid põhjusi. Üldine majandusliku elu stabiliseerumine etendas seejuures olulist osa, väljendudes pangadeposiitide rutulises kasvus, mis omakorda pankadele andis võimaluse krediitoperatsioone laiendada. Juba 1926. a. kerkis päevakorrade üldiselt kõrge diskontoprotsendi probleem, mis lahendati seega, et Eesti Pank 1. jaanuarist 1927. a. diskonto 8% peale alandas. Üheaegu redutseerisid ka erapangad oma diskontoprotsendi läbistiku 2% võrra. Alul kardetud deposiitide voolamine välismaale või „mustale börsile“ jäi tulemata, otse vastupidi — hoisummad kasvasid edasi, kuigi mitte sama kiires tempos kui varemalt. Vahepeal õnnestus valitsusel Rahvasteliidu toetusel saada võrdlemisi soodsatel tingimustel välislaenu, mille nettosumma ulatub £ 1.350.000.— ja mis kiiresti kaeti. Teade laenukatmisest tekitas psükoogilistel põhjustel tugevama lühiajaliste välismaa krediitide voolu Eestisse, mille tagajärjel pankadel jällegi võimalikuks sai operatsioone veelgi laiendada.

Protsendi vähendamise protsess Lääne-Euroopa kapitalivõimelistes maades toetas aina seda liikumist. Välismaaliste deposiitide kasvamine ning välismaa krediitide suurendamise tõttu oli pankadel võimalik oma lühiajalisi aktiivoperatsioone arendada. Siin satuti aga mõnesuguste raskustele, mis andsid pankade tegevuse arenemisele hoopis teise suuna.

Majanduse nõudmine lühiajalise krediidisuhete järgi on endiselt elav, kuid pangad nägid endid

sunnitud olevat pakutavat materjali hoolsalt revideerima, kuna endistel aastatel kaugemale mindud krediitoperatsioonidest saadud kahjud veel elavalt meeles. Selle tagajärjel eelistavad pangad juurevoolava võõra raha suhtes laenudega tagasihoidlikkust ilmutada ning juhust kasutada, et oma likvideeti parandada. Igatahes on pankadel praegu võimalik soliid firmade lühiajalise krediidisuhete täielikult katta ja seda protsendiga, mis ei tõuse üle 13%, sageli aga ka, peamiselt pankades, mis väliskrediite kasutavad, tunduvalt madalam on.

Hiljuti avaldatud aktsiapankade poolaasta bilansid näitavad, et sisemaa hoisummad aasta algusest peale 2577 miljoni marga pealt 3019 miljoni marga peale on kasvanud, kuna üldine laenude summa 4584 miljoni pealt tõusis 5195 miljoni peale maikuu ja siis 1. juuliks 4890 miljoni marga peale tagasi läks. Pankade kassa seis oli 1. jaanuaril 272 miljonit marka ja langis 1. märtsiks 127 miljoni marga peale. 1. juuliks tõusis aga kassa seis uuesti 228 miljoni marga peale. Samasugust liikumist näitavad ka nostrosummad, mis 141 miljoni pealt jaanuari alul tõusid 386 miljoni marga peale 1. juuliks, nii et pankade sularaha esimese poolaasta lõpul oli 12,7% üldisest kohustuse summast 5,5% vastu 1. aprillil.

Peale sisemaaliste deposiitide 3019 miljoni mk. oli pankadel 1. juuliks krediiti 592 miljonit mk. sisemaa rahaasutustes (Eesti Pank) ja 1247 miljonit mk. välismaal. Vastav summa 1. mail oli 1552 ja 1. jaanuaril 1110 miljonit mk., mis koosnes lahtisest ja rediskontokrediidist. Pankade nettovõlg välismaale tõusis 960 miljoni pealt aasta alul 1346 miljoni peale 1. mail ja langis siis 1. juuliks 789 miljoni marga peale.

Kuigi pankade seisukorda, tänu väga tunduvalt pikaajalistele laenule, ei saa nimetada

likviidseks, on seisukord viimaste kuude jooksul ometi oluliselt paranenud, nagu ülaltoodud andmed näitavad. Seisukorra arenemine rahaturul näib liikuvat edaspidise protsendi alandamise suunas. Nii avaldub juba nüüd mõnede suurpankade juures tendents pikaajalistelt laenu-delt võtta madalamat protsenti, kuna kasutada olevad välismaa krediidid võimaldavad paremat teenistust.

Vaba raha on eriti rohkesti ühispankades, kes on sunnitud suure osa oma vabadest summadest pidama aktsiapankades. Ühispankade sularaha protsent nende bilansisummast tõusis 6,5 pealt aasta alul 9,1% peale 1. juuliks.

Sisemaa kaubaturg.

Leivavilja saak Eestis pole teataval määral täitnud lootusi, kuna tera on kerge ja peenike. Eesti rukis noteeriti septembri keskel 290—300 mk. puud, kuna Vene rukki hind oli 310—315 mk. Üldiselt on aga leivavilja hinnad viimastel kuudel, vastavalt hindade liikumisele maailmaturul, langenud.

Võiturg seisab hindade tõusu tähe all, mis alguse saanud Londoni turult. Tallinna kauba-börsi keskmine noteerimine juulis oli 3700 mk. ja augustis 4345 mk. puud. Esimesel septembri nädalal kerkis hind 4700, järgmisel nädalal aga juba 4780 marga peale puudast. Turukonjunktuur esimesel poolaastal oli seevõrra langenud, et mõnede põllumeeste kalkulatsioonid näitasid jõutoitude tarvitamise ebatasuvust. Viimasel ajal on karjapidajad jälle hakanud rohkem õlikooke ostma, kuna arvestatakse võihindade kõvenemise-ga vähemalt kuni novembrikuuni. Kvantitatiivselt kasvab võiekспорт hoogsalt, ka on kvaliteet võrreldes läinud aastaga oluliselt paranenud. Kuna suvekuudel Inglismaa oli kõige suurem Eesti või tarvitaja, on augustist peale jälle Saksamaa 70% asunud esikohale.

Lihahinnad septembri keskel olid: loomaliha I sort 720—1120 mk. puud, sead 1 sort 1480—1600 mk. puud. Napp loomatoidu saak osutab loomaliha hinna langusele, kuna pekoni hindades kõvenemise tendentsi võib märkida.

Õli- ja rasvaturul on äritegevus elav. Lihtne masinaõli impoteeritakse peamiselt Venemaalt, peenemad õlid (bensiin jm.) seevastu aga Ameerikast. Vene naftasündikaadi ja teiste välisfirmade vahelise võistluse tagajärg on äärmiselt terav hindade kalkulatsioon.

Põllutööriistade turul valitseb üldise rahapuuduse tagajärjel vaikus.

Tänavune lõikus.

Kokkuvõtlikku otsust tänavuse lõikuse kohta ei saa praegu veel teha, kuna suvivilja korjamine pole veel lõppenud ja kartulid veel võtmata. Põhusaak rahuldav, kuid kogu poolest tunduvalt napim kui läinud rekord-aastal.

Taliviljasaak ulatub ametlike teadete järele, mis avaldatud 15. augustil, üle keskmise, kuid peksemisel on selgunud, et tera väga peenike. Siin öeldu maksab peamiselt rukki kohta, kuna nisusaak nähtavasti saab hea.

Suvivilja kohta kuulukse väga üksteisele vastukäivaid arvamisi. Mõnel pool on see ikaldanud juulis ja augustis kestnud põua tõttu. Teistes kohtades loodetakse aga rahuldavat saaki. Üldiselt on siiski karta, et saak on alla keskmise. Sama maksab ka linade kohta. Linahindade tõus andis põllumeestele tõuke linade alla võetava külvipinna suurendamiseks kuni 35.650 ha.

Kartulipõldude seisukord on hea. Mitmel pool on tähele pandud teistkordset kartuli õitsemist, kuid nagu proovimised on näidanud, on siiski rahuldavat saaki oodata.

Põldude jaotus oli järgmine (1000 ha): Rukis 148, nisu 27, kaer 148, oder 119, muud tera- ja kaunviljad 80, ristikhein 183, kartul 71, naerid 7, lina 36, kesa 163, teadmata 16. Üldine põllupind on 999.000 ha pealt tõusnud 1.022.000 ha peale.

Kodumaal valmistatud põllutööriistade proovitööd.

Põllutööministeeriumi põllumajanduse peavalitsuse ja kaubandus-tööstusministeeriumi poolt korraldatakse käesoleval aastal kodumaatööstuses valmistatud mootorite ja atrade proovitööd, et nende kõlbulikkust kindlaks teha.

Atrade proovitööd kavatakse toimida septembrikuu lõpul või oktoobrikuu algul Kehra riigimõisas, Harjumaal. Adrad tulevad nimetatud mõisa saata adraomaniku kulul. Proovimine on kodumaatööstusele tasuta ja sünnib vastava kava kohaselt. Kava ja muid teateid võib saada põllutööministeeriumi põllumajanduse peavalitsuselt (Tallinn, Rahukohtu tän. nr. 5) igapäev kella 10—14.

Mootorite proovimine sünnib oktoobrikuu lõpul Tallinna tehnikumi soojusjõu laboratooriumis sellekohase kava kohaselt, milline on avaldatud „Tallinna Tehnikumi juures asuva Riiklise Katsekoja Teadetes nr. 1 — 1925. a. lhk. 40 ja järgmised“. Proovimine sünnib tasuta, kuid mootor tuleb omaniku kulul laboratooriumisse toimetada ja proovimiseks üles seada. Lähemaid

teateid saab põllutöoministeeriumi põllumajanduse peavalitsuselt.

Et nimetatud proovtööde kulud põllutöoministeeriumi ja kaubandus-tööstusministeeriumi summadest tasutakse ja seega kodumaatööstusel ainult proovitavate atrade ja mootorite kohaletoimetamise ja ülesseadmise kulud kanda, tuleb kodumatööstusele soovitada tingimata saada oma tooteid nimetatud proovtöödele, sest viimased korraldatakse just sel eesmärgil, et kaasa aidata kodumaatööstuse toodete levitamisele ning anda töösturitele ametlikku tõendust, et nende tooted tarvitamiskõlbulised. Samuti näitavad need proovtööd ja nende tulemused, millised puudused on ehk toodetel ja kuidas neid kõrvaldada, sest proovtööde tulemused tehakse töösturitele teatavaks ja avaldatakse üldiseks teadmiseks.

Kaubandus-tööstusministeeriumi auhinnad parimatele kodumaa tööstussaadustele.

Kaubandus-tööstusministeerium on järgmistele põllumeeste seltsidele nende poolt korraldatavate põllumajanduslike näituste tööstusosakonna väljapanekute auhinnastamiseks toetusraha määranud:

Petseri põllumeeste seltsile 10.000 marka. Tapa põllumeeste seltsile 10.000 marka ja Viljandi Eesti põllumeeste seltsile 15.000 marka tingimusel, et auhindu ainult Eesti tööstuse parimate väljapanekute eest antaks ja et diplomid ehk tunnistused märkust kannaksid, et auhind kaubandus-tööstusministeeriumilt.

Auhindade suuruse ja liigi määramise on ministeerium toetustsaajate hooldeks jätnud.

Ettevõtete tegevusest.

Uusi tööstusettevõtteid.

Kaubandus-tööstusministeeriumi tööstusosakond on järgmiste uute tööstusettevõtete ja õli-de hoiukohtade sisseseadmiseks loa annud:

Samuel Aisikovitsch'ile ja Leopold Seidelbach'ile, Rakveres Narva mnt. nr. 17 saeveski sisseseadmiseks ja seal töö algamiseks. Ettevõtte annab tööd 8 töölisle. Jõuandjaks on 18 h. j. lokomobiil. Valmistab mitmesugust ehitusmaterjali, nagu: laudu, prusse, planke jne. peamiselt siseturu tarbeks.

Eesti ühistegelisele Liidule, Tallinnas Lai tän. nr. 41 trükikoja sisseseadmiseks. Ettevõtte

Tallinna paberitööstuse 250. a. juubel.

Põhja paberi- ja puupapivabr. aktsiaseltsühises pühapäeval, 25. septembril s. a., paberitööstuse 250. aasta juubelit praegusel vabrikute territooriumil. Esmakordselt on juttu linna vanades protokollides esimesest paberiveskist Eestis 25. sept. 1677. Tähenatatud paberiveski eksporteeris paberit Rootsi juba 1707. aastast peale. Põhja paberi- ja puupapivabrikud on viimase 25 aasta kestes tehniliselt ning majanduslikult tõusnud kõrgele järjele. Viimasel ajal on aktsiaselts halva konjunktuuri tõttu paberiproduktiooni vähendanud ja pearõhu pannud eksporditselluloosi valmistamisele.

Läti keele kursused.

Noorte meeste kristlik ühing juhib tähelepanu Läti keele kursuse peale, mida ühing tänava aasta korraldab.

Läti on meie lähem naaber ja liitlane, läbikäimine Lätiga areneb päev-päevult, kuid läbikäimisel viimasega tarvitame võõraid keeli. Läti on juba samme astunud, et Eesti keel vastavates asutustes tarvitusele võetaks, meie peaksime seda samuti ka tegema.

Ses mõttes on korraldatud ka käesolev kursus. Läti saatkond on vastu tulnud, andes oma poolt lektori hra A. Klavins'i isikus. Maks, mis tegelikkude kulude katteks läheb, on väike — mk. 300.— semester. Tunnid on kolm korda nädalas à 1 tund igal esmasp., keskn. ja reedel 8—9 õht. Kursus algab 28. skp. Ülesandmisi võetakse vastu aga kuni 27. skp. Edaspidi, kui huvitatuid leidub, avatakse vastav eriklubi keele praktiliseks harjutuseks ja sõprussidemete loomiseks.

annab tööd 32 töölisle. Jõuandjateks on elektrimootorid — kogujõuga 9 h. j. Valmistab mitmesuguseid trükiteid peamiselt ühistegeliste asutuste vajadusteks.

Eesti tarvitajateühisuste keskühisusele Kuresaares, Piiskopi lossi vallis olevates kahes keldris, petrooleumilao, mahutusega kuni 1.200 pd. petrooleumi, sisseseadmiseks, tingimusel, et ladu oleks piiratud aiaga.

Peeter Maeritz'ile ja Johan Pihap'ile Valgas Jaani tän. maa-aluse bensiinireservuaari, mahutusega kuni 15.000 liitrit bensiini, ja sealsamas bensiinimüügi automaatjaama süst. „ins. Henry Boutillon“.

Soome:

Tööstus. Lockout-streik metallitööstuses on kestnud juba 14 nädalat. Kahju toob see rahvamajandusele nädalas 12 milj. Smk., seega kokku kahju ligi 160 milj. Vormiliselt kestab lockout ikka edasi, kuid töölisi võetakse tööle endistele kohtadele. Töösturid annavad heameelega teateid ajalehile, et töölised jälle tööle asunud, isegi teatavad, et tööle asunud töölised seadusliku puhkeaja saavad. Seega on tööandja ise lockoudist loobunud, selle vastu püüavad töölised ja ametiühisused tööleminemist takistada. Viimaste teadete järele on juba 2500 töölise töole ilmunud. Kodanlikkudes lehtedes nõutakse juba tüli lõpetamist, arvatakse, et kuna Rootsis metallitöölised palgad 50%, U. S. A.'s isegi 200% kõrgemad on, siis võiks ka Soomes palku tõsta. Pealegi tegevat metallitööstuses palk produktiooni väärtusest välja kõigest 20—25%, nii et 10% palga tõstmise juures produktioon kallineks kõigest 2—2½% võrra.

Ehitustööd. Praegu ehitatakse Helsingis 151 suuremat kivimaja. Neist 55 majas on käsil vundamentitööd, 53 ehitatakse müüre ja 43 maja on valmimas, kus tehakse sisetöid.

Rahandus. Rahaturul muutub olukord ikka kergemaks. Erapankadel oli hoiusummasid juuli lõpus 7033.4 milj. Smk. (1926 — 5917.9 milj.), laene oli antud 7970.9 milj. Smk. (1926 — 7084.5 milj.). Laenude summa deposiitidest suurem 1927 — 933.5 milj. võrra (1926 — 1166.6 milj. võrra). Kassade seis oli erapankades samal ajal 217.4 milj. (1926 — 160.3 milj.), redis-kontod riigipangas 40,1 milj. (1926 — 81,2 milj.), Netto võlg välismaa korrespondentidele oli juuli lõpus 1926 — 166,4 milj. Smk., s. a. samal ajal oli neil pankadel netto saada korrespondentidelt 65,2 milj.

10.8 alandas Soome pank diskonto prots. 6½% peale ärivekslitelt 3 kuul. tähtajaga ja 7% peale pikema kui 3 kuul. tähtajaga, muud vekslid (mitte äri) disk. prots. 7½%. Seni oli alam diskonto prots. 7%. See oli 23. märtsist s. a., ennem oli see 30. okt. 1925. a. saadik 7½%, ning veel ennem 5. märtsist 1924. a. saadik 10%. Soome pank kavatses diskonto prots. alandada kuni 5%-ni.

Pankrotte aasta esim. ½ jooksul. Kokku oli 477 maksujõuetuks jäämise juhtumist (1926 — 382 juht.), neist eraettevõtteid 430 (1926 — 328), osäühisusi 39 (50), muid 8 (4). Pankrotis olid põllumajanduses 61 (1926 — 42), kaubanduses 244 (231), tööstuses 3 (8) ja muid 169 (201).

Läti:

Aktiiaseltsid.

Läti majandusliku elu arenemine peegeldub kujukalt sealsete aktiiaseltside arvu kasvamisest. Esijoones tuleb märkida, et Läti majandusliku elu struktuur tugeneb peamiselt aktiikapitaliga ettevõtetele, millede arv eriti peale sõda on hoogsasti kasvanud. On huvitav võrrelda nende arvu 1914. a. läinud aasta andmetega. Nii oli 1914. a. Läti territooriumil 89 aktiiaseltsi, 1926. a. aga oli nende arv 316. Kuid kogu aktiikapital neis ettevõtetes on 1914. a. 419,7 milj. latti) võrreldes pea kolm korda väiksemaks jäänud (1926. a. 145,9 milj. latti). Siin kordub samasugune nähtus nagu tööstusalalgi — ettevõtete arv suureneb, kuid kapitali summa läheb tunduvalt tagasi.

Järeleõjaaastate asutamise palavik ja sellest tekkinud tööstuse tükeldamine paljudeks nõrgalt põhjendatud ettevõteteks pole veel lõpulikult läbi põetud, kuiga vastupidine — kontsentreerimistung — juba tunduvalt hakkab mõjuma.

Huvitav on ka jälgida väliskapitali suurenemist Läti ettevõtetes. 1925. a. oli ettevõtetes Läti oma kapitali 56,1 milj. latti, välismaa kapitale aga 56 milj., seega umbes 50%. Aasta hiljem, 1926. a., oli aga vaherkord juba koguni teine: oma kapitali oli Läti ettevõtetes 66,5 miljonit latti, välismaa kapitale aga 74,1 milj. latti, seega on väliskapitalid tõusnud 52,7% peale. Naaberriikide osavõtt Läti ettevõtetest on eriti elav, nagu näitavad järgmised andmed:

Eesti	3,1 milj. latti
Leedu	1,7 „ „
Poola	1,1 „ „
Soome	0,5 „ „

Läti-Poola kaubandusleping.

„Latvis“ kirjutab: Läti-Poola kaubandusleping on selle peale vaatamata, et pea kõigis küsimustes kokkuleppele on jõutud, problemaatiline. Väga palju rippuvat ära sellest, kas Poola ütleb ära Leedu klauslist, mida Läti nõuab. Üks Poola delegatsiooni liikmetest on Varssavi sõitnud, et selgusele jõuda, kuipalju Poola ses küsimuses võib Lätile vastu tulla. Olevat väga võimalik, et Poola sellest klauslist loobub, sest see olevat lepingusse üles võetud ainult poliitilistel põhjustel. Kui aga Leedu ja Poola vahel Genfis mingisugusele kokkuleppele jõutakse, siis võivat Läti-Poola kaubandusleping kergesti alla kirjutamata jääda.

Leedu:

Kauplemine Eesti ja Leedu vahel.

Leedu väliskaubandus 1927. a. esimesel poolaastal oli Lit. 9.748.200.— aktiivne.

Valjavedu ulatus Lit. 129.768.200.—, sissevedu — Lit. 120.020.000.— peale. Eesti osa Leedu väliskaubanduses selle aja jooksul on olnud: Leedust Eestisse eksporteeritud Lit. 18.200.—, Eestist Leedusse aga Lit. 1.344.100.— väärtuses.

Leedust Eestisse sisseveetud kaupadest võiks muude hulgas nimetada:

V. kid Lit. 6.300.—.

Rauakaup (kruvid) Lit. 8.300.—.

Muud kaubad kokku Lit. 3.600.—.

Eestist Leedusse on eksporteeritud:

Tsementi 68,9 t. Lit. 8.300.—.

Puuvill. riidet Lit. 668.200.—.

Värnitsat Lit. 9.100.—.

Rootsi:

Uue Rootsi vilja- ja seemnekuivatuse sisseseade head resultaadid.

Rootsi tehn. akadeemia on katseid teinud uut liiki „Silo“ või viljakuivatajaga. Katsete hiilgavatest tagajärgedest teatab Stokholmi Põllumajanduse Ühisuse sekretär ajakirjandusele. Seadis, mille ülesleidjaks on Rootsi insener A. H. Persson, kuivatab värskelt lõigatud n'su 20 minutiga sama kuivaks, kui päike põllul sama aja kestel. Uus meetod töötab aja kokkuhoiu mõttes väärtuslikke tulemusi, parandades tera kvaliteeti, ja annab põhule kõrgema toiduväärtuse.

Põhja-Rootsi industrialiseerimine.

Uinuvad varandused kauges Põhja-Rootsis, mis umbes kolm viiendikku kogu Rootsi riigi maaalast välja teeb, võivad muuta üleliigseks igasuguse väljarändamise Rootsjst ja pakkuda palju tihedamale rahvaarvule, kui seal praegu asumas, tööd ja ülespidamist. Nii lausub hiljuti avaldatud ametlik teade Põhja-Rootsi kohta. On välja arvatud, et tähendatud piirkonnas leidub veel tuhanded hektaarid kult.veerimiseks kõlbulikkumaad ja peale selle ka avarad karjamaad, nii et sinna rohkesti põlluharijaid veel ära mahub.

Põhja-Rootsi peavarandused — ääretud metsad ja rauaärtsi lademed — on küll juba suurel määral kasutamisele võetud, kuid ollakse arvamisel, et nende loodusvarade kasutamiseks võiks veel väga palju ära teha. Intensiivse metsamajandusega võiks tunduvalt tõsta metsatööstuse produktiooni. Praegu toidab metsatööstus selles piirkonnas 40.000 meest nende perekondadega, koguarvus 125.000 hinge.

Daani:

Nagu käesoleva aasta 1. sept. kartulisaaagi hindamisest selgub, on saak tugevasti vähenenud nii Jütlandis kui ka saartel; saagi vähenemise põh-

jus on peaaegaliselt olnud kartuli seen ja kartuli hallitamine. Saak on oma hulga poolest erinev üksikute maakondade järele. Kuid igal juhtumisel avanevad meil käeoleval aastal väljavaated kartuli väljaveoks Daani.

Viimasel ajal tihenevad järelepärimised peakonsulaadi poole kartulite väljaveo võimaluste kohta Eestist, Eesti kartulieksporditööride aadresside kohta jne.

Belgia:

Belgia välisministeeriumi viimane bülletään käsitab Belgia ja välismaa kaubandussuhteid üldisemas ulatuses. Kuna neil vaadatel on oma kindel alus olemas, siis tutvustame nendega ka oma lugejaid. Mõtted on üldjoontes järgmised:

Kuna Belgia rahvuslik seesmine turg on väike, siis valitsevad kogu ta majandusliku seisukorra üle n. n. suhted välisilmaga. See olenevus esineb neljakülgsena: Belgia peab välismaalt impoteerima rohkel hulgal toiduaineid, toor- ja lisaaineid. Ta peab teisest küljest välismaal turgu otsima suurele hulgale oma tööstus- ja isegi põllumajandustooteist. Edasi, Belgial on tarvidus eksporteerida oma kapitale väga mitmekesisel kujul, sest üksikute ta tööstusharude areng on tugevasti liidetud sellise rahaekspordiga. Samal ajal absorbeerib Belgia tähtsaid välismaa kapitale, et edendada mitmekesiste eksploatatsioonide teotsemist, arendada seadeldusi ja nende üksikuid osi. Sel puhul tuleb mees pidada, et sõja ajal hävitati palju seadeldusi, mis põhjusel väliskaubandus sunnitud oli pikemalt tegevuseta olema kui see ehk muidu tarvilik oleks olnud, ja seega kaotas maa kahjuks oma võimalikud kasud.

Neil erioludel on olnud sügav mõju pärast sõjase Belgia majandusliku seisukorra peale. Ilma et meil võimalik oleks tutvuda Belgia kaubanduse üksikute lahtritega, olgu ometi mainitud, et professor Waxweiler'i andmetel oli Belgia eksport enne sõda (1913. a.): 2.375 miljonit kuldfranki, kuna ta pärast sõda (1926. a.) oli: 2.347 milj. kuldfranki, s. o. 98% ennesõjast arvest. Selle statistika kokkuseadmisel tuli võita palju takistusi, sest ennesõjane puudulik statistika registreeris tihti ekspordi ja impordi andmete hulka kaubad, mis olid vaid transiidiks määratud. Teisest küljest takistab pärast sõjane Belgia ja Luksemburi suurhertsogkonna vahel loodud majandusunioon Belgia andmete täsmalist sõelumist.

Kuid, olgu kuidas on, neid arve aluseks võttes võime ometi endile ette kujutada, milline oleks välja näinud tänapäeva Belgia, kui poleks juhtunud 1914. aasta traagilist sündmust. Belgia

on ikkagi tagasi võitnud endise seisukorra, vaatamata kahe suure takistuse peale: 1) kohustused valismaade vastu; 2) pärast sõjane üldine vaesenemine.

Võitluses majandusliku tuleviku eest tuleb Belgial arvestada veel kõrvalkammitsega: üksikute maade raha alaline kõikumine, vaesenemine eriti sõda pidanud riikides, kaubandussuhete seigipaiskumine sõja mõjul, üksikute suurriikide majanduslik eraldumine rahvusvahelisest suurkaubandusest, tööstusseadelduste üleproduktsoon, mis parit sõjapäevilt, uute riikide industrialiseerimine jne.

Nendele faktoritele tuleb juure lisada nende kõigi jareldus: protektsionistlik karakter, mille omaks võtnud pea kõik Euroopa riigid. Üldine tollide kõrgendamine, mis kahtlemata tabab rohkem neid riike, kelle piirid kitsad. Sellest järgneb

loomulikult, et Belgia poliitika peab olema väga vabameelne ja püüdma sinnapoole, et kaoks võimalikult pea kõik kunstlikud kitsendused.

Belgia välisministeeriumi soov on, et belglased jätkaksid oma tööd ala avarama välislisturu suunas ja ala laialdasemate majandussuhete sihis. Ta tahab neile selles mõttes kõigi oma ametlikkude edustajatega appi astuda. Ta mõtleb siin nimelt ühenduste peale kaugemate maadega, sest ta näeb hädahoitu majanduselu kitsendusele selles, kui koondatakse kõik tegevus vaid piirimaadele. Omalt poolt nõuab ta Belgia erailmelise eksportkaubanduse paremat organiseerimist. Ta nõuab, et Belgia valmistajad ja kaupmehed alal hoiaksid oma kuulsuse, katsudes seda isegi suurendada, pakkudes vaid tööpoolest mustritele vastavat kaupa, mis oleks pakitudki võimalikult maitsekalt ja võluvalt. Belg-

lane peab õppima reklaamima. Tarvilik on ka krediitide jagamine klientidele. Selles suhtes võivad eksportööridele juba praegu appi tulla eripank: Société Nationale de Crédit à l'Industrie. Oma võitluses peavad ekspor-

toolid lahemalt liituma, selle asemel, et nad üksiteisel vastamisi jalgu alt löövad, nagu see nüüd vahel juhtub. Siis kandvat Belgia valitsuse ja rahva töö vilja.

H. H.

Antwerpenis, 19. septembril 1927.

Tolliteateid.

Tollikomitee otsusi mõningate kaupade tollitamise kohta.

I. A. Sisseveotariifis.

Masinarihmad, mis on kokku pressitud mitmekordsest kummiga läbiimbutatud puuvillasest kangast, mille välised küljed kummimassiga kaetud, t. t. § 88 p. 1-b alla kuuluvaks (T. K. ots. nr. 1267 3. sept. 27).

Masinarihmad, mis on kokku pressitud mitmekordsest kummiga läbi imbutatud puuvillasest kangast — t. t. § 194 alla kuuluvaks, kui puuvillast masinarihmad — mitte „balata“ (T. K. ots. nr. 1267, 3. sept. 27).

Eesti-Kreeka kaubalepingu jõusseastumisel kuuluvad:

1. harilik Kalifornia rosin,
2. seesama, kui kuivatatud keemilisel teel,
3. seesama, kui kuivatamiseks ja puhastamiseks on tarvitatud keemilisi ollusi, mis enam ehk vähem tervisele kahjulised,
4. rosinad ilma k'videta, päritoluga Perisist, sisseveotariifis § 7 üldmäära alla.

Mis puutub konventsioonis tähendatud ja kaubalepingu juure lisatud nimestikus A tähendatud „sultaniinidesse“, siis kasvavad need a'nult Euroopa lõuna-idapoolses osas ja peamiselt Kreeka saartel: Kreetal, Samos'il-Chios'il, samuti Tscheschmes, Burlas, Karaburunis, ja need saadetakse turule nimetuste all „ELENÉ“ (üle 2 cm) ja „PERLE“ (kuni 2 cm). Tähendatud rosinad on ilma kivikesteta, sisaldavad kõrge protsendi suhkrut ja rasvaollusi ja neid kuivatatakse ning puhastatakse lihtsalt tuha abil ehk erilise, tervisele mittekahjuliku soodaseguga.

„Korindid“ (vitis apyrena) kasvavad ainult Kreekamaal (Morea, Sakyntos, Kephalinia, Theakis), valmistatakse samuti kui sultaniiniaid ja ekspordeeritakse valitsuse ning kaubanduskodade järelevalve all.

Viimasel ajal tehakse niihästi Kalifornias kui Austraalias suuri jõupingutusi ülaltähendatud sortide imiteerimiseks kuivatamise teel mitmesuguste keemiliste ollustega, kuid tagajärjeta, nii et originaal-sultaniini nimeliste rosinat

äratundmine on võimalik ilma raskusteta. Lähemal ajal saadetakse sultaniini proovid ja üksikasjaline kirjeldus eriliste tundemärkide kohta (T. K. ots. nr. 1257. 3. IX. 27 ja Kreeka peakonsuli kiri 30. VIII. 27).

Pudelite kapslid „Bika“, missugused sisaldavad umbes 64% orgaanilisi aineid (peamiselt tselluloosi) ja 36% mineraaloolasid (fosforhapukaltsiumi ja booriumsulfaati) — t. t. § 215 p. 2 alla kuuluvaks, kui teosed tselluloidi taolisest ainest (T. K. ots. nr. 1270 10. IX. 27.)

„Kui kaubaostja soovib, vastava loa saamise järele, kõik ehk osa oksjonilt välismaale ekspordeerimiseks ostetud kaupadest siseturule võtta (pärast ostusumma tasumist), siis tuleb neid kaupu uuesti revideerida (eriakti kokkuseadmisega või revideerimisraamatus) ja tollimaksud välja arvata maksvatariifi põhjal, sest et kaupade oksjonilt äramüümisega lõpetatakse endised rev.-aktid ning kaubaostjal ei ole mingisugust tegemist sellega, millal kaup sisse toodud ja esialgselt revideeritud jne.“ (T. K. ots. nr. 1278. 10. IX. 27.).

„Tollis. §§ 197 ja 215 põhjal on tolliametid õigustatud kaupadest ainult niisuguseid proove võtma, mis kaupade õ'geks tarifitseerimiseks ja tollimiseks tarvis lähevad.“ (T. K. ots. nr. 1272, 10. IX. 27.)

Veel tolliseadustiku asjus.

V. A.

„Kaubandus-tööstuskoja Teataja“
Toimetajale.

„Kaubandus-tööstuskoja Teataja“ nr. 17 — 1. sept. s. a. ilmunud hra R. Berendseni artikli kohta „Tolliseadustik revideerimisel“ pean tarvilikuks aksiarvamiste ärahoidmiseks järgmist seletada.

Artiklis leidub muu seas järgmine väide tollinõukogude kohta: „Nagu teada, otsustavad praegu salakauba asju ja määravad trahvi nõndanimetatud tollinõukogud. Tollinõukogud seisavad koos tolliülema eesistumisel tolliametnikkudest, nii siis isikutest, kes sala-

kauba avalikuks tegid ja tasusaa-
mise suhtes otsejoones on huvita-
tud, et kaup salakaubaks tunnistataks.“

See väide ei vasta tõeludele, sest isikud, kes salakauba avalikuks tegid või teevad, ei võta kunagi osa asja otsustamisest tollinõukogus. Tollinõukogu liikmetel on tolliseaduse järele (§ 418 märk. 2) isegi ära keelatud tasu saada summadest, mis salakaubast sisse tulevad ja üldjaotusele lähevad ametnikkude vahel. Tollinõukogu otsustamisele kuuluvatest asjadest on umbkaudu 90% piirituse asju, s. o. sarnaseid, mis piirivalve võimude poolt algatatud ja tollinõuko-
gule otsustamisele antud.

Ei ole ka millegagi põhjendatud R. Berend-

seni väide, nagu talitaksid tollinõukogud trahvi määramisel „liig kerge kaega“, kuna tegelikult seniajani üsna väike % salakaubaasju kohtutes süüdlaste õigeksmõistmisega lõppenud on. Ka erapooletus ja autoriteetlikus kohtus on igapäevaseks nähtuseks, et ühe kohtu astme süüdimõistev otsus teise astme poolt muudetakse, mispärast ka selles midagi ebaloomulikku pole, et tollinõukogu otsustest mõni ka kohtus muudetakse.

Kui tollinõukogu otsused igal juhtumisel ilmeksimatud peaksid olema, ei oleks ka tolliseadustikku § 443 loodud, millega trahvitule võimalus antakse kohtu teel asju lahendada.

Peatolliameti ülem (allkiri).

Toiduainete turg.

Londonis 17. sept. 1927.

Või: Daani 192 kuni 194 sh. per cwt. Uus Merimaa 168 kuni 184 sh. per cwt. Eesti 176 kuni 180 sh. per cwt. Läti 174 kuni 176 sh. per cwt.

Võihinnad on möödunud nädala jooksul jällegi 2 kuni 4 sh. võrra per tsentner tõusnud. Suurenenud hindade tõttu oli nõudmine natuke tagasihoidlikum, kuid selle peale vaatamata eeldatakse veelgi hindade tõusu, kuna saadetised peaaegu igast tootjast maast vähenemist näitavad ja tagavarad külmutusmajades on kahanemas. Kopenhaageni ametlik noteerimine oli 328 krooni per tsentner, 323 kr. vastu eelmisel nädalal. Saadetised Balti riikidest on piiratud ja hinnad on tõusu näidanud. Augustikuu jooksul veeti Inglismaale 465.098 tsentneri võid sisse, võrreldes 464.703 ts. 1926. a. ja 423.501 tsent. 1925. a. sama kuu jooksul.

Pekon: Daani 104 kuni 110 sh. per cwt. Rootsi 95 kuni 105 sh. per cwt. Eesti 96 kuni 98 sh. per cwt. Poola — ei ole saadetisi.

Enamasti kõikide tootjate maade pekonihinnad püsivad endisel tasapinnal, ainult Hollandi kauba hind on 5 kuni 8 sh. ja Iiri oma 4 kuni 10 sh. võrra tagasi läinud. Saadetised Daanist olid, võrreldes eelmise aastaga, ebanormaalselt suured. Nõudmine pekoni peale oli möödunud nädala jooksul aktiivne. Balti riikidest saadi pekoni õige vähesel määral ja hinnad selle peale on enam-vähem nominaalsed. Augustikuu jooksul veeti Inglismaale 664.999 tsent. pekoni sisse, võrreldes 620.507 tsent. 1926. a. ja 562.878 tsent. 1925. a. sama kuu jooksul.

Kanamunad: Daani 16/3 kuni 18/— sh. per 120. Belgia 15/6 kuni 16/6 sh. per 120. Eesti ei ole noteeritud.

Nõudmine paremate kanamunade sortide peale on paranenud ja hindade tendents on kõvenemas. Augustis veeti sisse 1.748.681 suurtsada, võrreldes 1.731.549 s. a. 1926. a. ja 1.488.506 s. s. 1925. a. sama kuu jooksul.

London.

27. IX. Nisu, kaal—496 Ingl. nl.			
Northern Manitoba	£	— —	54/6
Hard Winter	”	— —	49/6
Rosario Santa	”	— —	50/
Jahu, kaal—280 Ingl. naela.			
Manitoba	”	— —	39/6
Austraalia	”	— —	38/—
Kansas	”	— —	38/3
Odrad, Kanada Nr. 3, kaal—			
370 Ingl. naela	”	— —	35/4 1/2
Kalifornia, kaal—424 Ingl.			
naela	”	— —	58/6
Kaerad, kaal—320 Ingl. naela			
La Plata	”	— —	26/—
Canada № 2	”		
24. IX. Linad, cif.			
Riga Z. K.	”	109/0 —	114/0
Slanetz U/A Medium	”	115/0 —	124/0
Bacon, kaal—112 Ingl. naela			
Iiri	Sh.	97/0 —	108/0
Daani	”	93/0 —	101/0
Kanada	”	94/0 —	96/0
Munad, kaal—120 Ingl. naela			
Inglise	”	15/0 —	20/0
Iiri	”	17/6 —	19/0
Või, kaal—112 Ingl. n.			
Hollandi	”	192/0 —	194/0
Daani	”	200/0 —	202/0
Uus-Meremaa	”	170/0 —	188/0
Austraalia	”	156/0 —	182/0
Argentiina	”	160/0 —	180/0
27. IX. Eesti või	”	184/0 —	186/0
Läti või I sort	”	176/0 —	180/0

Hamburg.			
27. IX. Nisu		Saksa „Eksport“, 50 kgr. eest termiin	£ 14/9 ³ / ₄ —
Sisemaa, tonni eest	Rmk. 248—255	Java 50' kgr. eest termiin	— —
Manitoba, cif 100 kgr. eest term. fl.	15.50	American Fine Granulated 50 kgr. eest	— —
Hard Winter, cif 100 kgr. eest termiin	fl. 14.10	Riis	
Ameerika jahu, cif. 100 kgr. eest termiin	\$ 7 ¹ / ₂ — 9	Burma II, 50 kgr. eest	„ 14/10 ¹ / ₂
Rukis		Rasv	
Sisemaa, tonni eest	Rmk. 237—251	Purelard American, 100 kgr. eest	\$ 33 ¹ / ₂
Western II, cif 100 kgr. eest loco	fl. 11.65	Steamlard 100 kgr. eest	„ 31.50
Kaerad		Või, Berliini engroshinnad, tsentneri eest	Rmk.
Sisemaa, tonni eest	Rmk. 200—208	Sisemaa I sort	196 —
26. IX. Odrad, talve		„ II „	178 —
Sisemaa, tonni eest	Rmk. 217—224	Välismaa I sort	„ 222—226
Odrad, suve		„ II „	„ —
Sisemaa, tonni eest	„ 220—265	Eesti või	„ 197—200
27. IX. Suhkur		Läti või, punane	„ —
C. S. R. Feinkorn, 50 kgr. eest loco	£ — —	„ must	„ —

Välisbörsid :

	L O N D O N										
	15. IX	16. IX	17. IX	19. IX	20. IX	21. IX	22. IX	23. IX	24. IX	26. IX	27. IX
Frank	124.02	124.02	124.02	124.02	124.02	124.02	124.02	124.02	124.02	124.02	124.02
Dollar	4.86.22	4.86.24	4.86.30	4.86.34	4.86.38	4.86 ¹⁸ / ₃₂	4.86.32	4.86.39	4.86.43	4.86.44	4.86.40
Rootsi kroon	18.08 ³ / ₄	18.08 ¹ / ₄	18.08 ³ / ₈	18.08	18.07 ³ / ₄	18.09	18.09 ¹ / ₂	18.09 ¹ / ₂	18.09 ⁵ / ₈	18.09 ³ / ₈	18.09 ³ / ₈
Daani kroon	18.16 ³ / ₄	18.16 ³ / ₄	18.16 ³ / ₄	18.17	18.17 ¹ / ₄	18.17	18.16 ³ / ₄	18.16 ³ / ₄	18.16 ³ / ₄	18.17 ¹ / ₄	18.17 ¹ / ₄
Norra kroon	18.40	18.40 ¹ / ₂	18.40 ¹ / ₂	18.40	18.42	18.42	18.43	18.43	18.43	18.42	18.44
Saksa mark	20.43 ³ / ₄	20.43 ⁵ / ₈	20.43	20.43 ¹ / ₈	20.43	20.43	20.41 ⁵ / ₈	20.41 ³ / ₈	20.41 ³ / ₄	20.42 ³ / ₈	20.42 ³ / ₄
Soome mark	193.00	193.00	193.00	193.05	193.00	192 ⁷ / ₈	193.00	193.00	193.00	193.00	193.00
Floriin	12.13.62	12.13.68	12.13.93	12.13.93	12.13.84	12.13 ⁷ / ₈	12.13.68	12.13.75	12.13.81	12.13.75	12.13.50
Liir	89.35	89.30	89.30	89.30	89.30	89.30	89.30	89.25	89.25	89.23	89.15
Helveetsia fr.	25.21 ⁵ / ₈	25.21 ³ / ₄	25.22	25.22 ¹ / ₄	25.22 ³ / ₄	25.23	25.23 ¹ / ₈	25.23 ⁵ / ₈	25.24 ¹ / ₄	25.24	25.23 ³ / ₄
Tshehhosl.kr.	164.06	164.06	164.12	164.12	164.12	163 ⁷ / ₈	164.12	164.12	164.15	164.18	164.18
Belgia frank	34.92 ⁵ / ₈	34.92 ³ / ₈	34.93	34.93 ¹ / ₈	34.93 ¹ / ₄	34.93	34.93 ¹ / ₈	34.93 ¹ / ₂	34.94 ³ / ₄	34.94 ³ / ₄	34.94 ³ / ₄
Shillingid	34.50	34.50	34.50	34.50	34.52	34.52 ¹ / ₂	34.51	34.50	34.51	34.50	34.50
Poola slot	43.50	43.50	43.00	43.50	43.50	43.50	43.50	73.50	43.50	43.50	43.50
Pengo	27.78	27.79	27.79	27.80	27.80	27.80	27.82	27.80	27.80	27.80	27.82
Latt	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20
Litt	49.00	49.00	49.00	49.00	49.00	49.00	49.00	49.00	49.00	49.00	49.00
Tsherv.	943.00	943.00	943.00	943.00	943.00	943.00	943.00	943.00	943.00	943.00	943.00
Kuld p/unts											
Höbe p/unts	2/1 ¹ / ₂	2/1 ⁵ / ₈	2/1 ¹¹ / ₁₆	2/1 ⁷ / ₈	2/1 ⁵ / ₈	2/1 ³ / ₄	2/1 ⁵ / ₈	2/1 ³ / ₄	2/1 ¹³ / ₁₆	2/1 ¹¹ / ₁₆	2/1 ⁵ / ₈
Plaat. p/unts									222/6—	222/—	225/—
B E R L I N											
	15. IX	16. IX	17. IX	19. IX	20. IX	21. IX	22. IX	23. IX	24. IX	26. IX	27. IX
Naelsterling	20.436	20.435	20.433	20.433	20.433	20.431	20.417	20.41	20.419	20.424	20.433
Frank	16.48	16.48	16.475	16.475	16.48	16.48	16.46	16.47	16.465	16.47	16.475
Dollar	4.2015	4.2015	4.2015	4.200	4.1995	4.1990	4.1915	4.194	4.1945	4.196	4.1985
Rootsi kroon	112.97	112.97	112.97	113.00	112.92	112.96	112.83	112.80	112.87	112.95	112.95
Daani kroon	112.50	112.50	112.49	112.50	112.48	112.48	112.39	112.37	112.45	112.42	112.46
Norra kroon	110.95	111.00	111.03	111.00	110.92	111.00	110.70	110.60	110.87	110.80	110.84
Soome mark	10.589	10.593	10.593	10.591	10.589	10.589	10.575	10.57	10.58	10.58	10.58
Floriin	168.39	168.40	168.37	168.35	168.34	168.34	168.23	168.18	168.24	168.25	168.39
Liir	22.87	22.87	22.89	22.88	22.885	22.89	22.815	22.865	22.895	22.885	22.905
Helveetsia fr.	81.06	81.045	81.01	81.015	80.97	80.965	80.91	80.87	80.89	81.915	81.98
Tshehhosl.kr.	12.452	12.452	12.450	12.445	12.444	12.444	12.339	12.432	12.439	12.436	12.443
Belgia frank.	58.51	58.515	58.505	58.50	58.49	58.47	58.435	58.435	58.45	58.45	58.46

Tallinna börsikomitee juures asuva kaupade ja prahtide komisjoni poolt koteeritavate kaupade nimekiri ja hinnad (en gros).

Jahud: nisu, pehme, kõrgem s., Inglise	pd.	700—760	Liha, looma, I sort	pd.	720—1000
„sõre, kõrgem sort Inglise	„	840—860	Õlikoogid, linaseemne	„	—
„J. Puhk ja Pojad“ rukkijahu „	„	330—340	„ päevalille	„	—
„	„	460—510	„ soja, jahu	„	330
Jahu: nisu, pehme — sõre	„	710—910	Segajõutoit I s.	„	—
„J. Puhk ja Pojad“ suurveski saadused. Hinnad arvatud 50 klg. eest ühes valge puuvil- lase kotiga.	„	—	„ II s.	„	—
Püülijahu:	„	—	Maizena toit	„	—
Rukkijahu: patent (à 50 kg.)	puud	560	Nisukliid, välismaa	„	200—215
„ harilik (à 4 pd.)	„	480	Puuvillane riie, Bjas	arss.	41,50—51,50
„Eesti Parem“ saiajahu à 50 kg.	„	840	„ Mitkal	„	31,50—38.
„Kalev“	„	800	Lina, Liivi R	pd.	—
„Taara“	„	780	„ Petseri	„	—
„Kungla“	„	750	„ Võru	„	—
„Sampo“	„	700	„ Tartu	„	—
Manna	„	900	Linaseemned, õli 90% basis	„	340—350
Jahu: nisu, pehme — sõre	„	710—910	Linaseemned, külvi	„	370—380
A/S. Rotermanni teh.:	„	—	Takud, Codilla, I sort	„	—
Jahu: nisu, pehme — sõre	„	705—905	„ „ II „	„	—
„ rukkijahu	„	330—340	„ „ III „	„	—
„	„	450—470	Kivistisi, auru, Yorkshire, 2 k. pest.	„	43—45
Nisu, Eesti	„	420—460	„ „ Newcastle	„	38—40
Rukis, Eesti	„	300—305	„ „ sepa	„	43—45
„ Vene	„	315—320	Koks, valu	„	75—78
Kaerad, toidu	„	260	„ gaasi	„	75
Odrad, õlle	„	325—330	Põlevkivi, I sort A	„	10
Odrad, toidu	„	310	„ I „ B	„	9
Riis, Burma II	„	620—625	„ II „	„	7,50
Kartulid, eksport	„	—	„ III „	„	5
„ piirituse	„	—	„ Fenolaat	„	150—160
Kartulitärklis „Superieur“	„	550—575	„ Gudroon	„	215—225
Piim, pudelites	ltr.	—	„ pigi	„	190—200
Või, eksport, I sort	pd.	4800—5120	Raud, sordi	„	230—235
Margariin, välismaa	„	—	„ vits	„	290—350
„ kodumaa	„	1860—2090	„ plekk	„	320—380
Kaseiin, Eesti	„	1300—1350	„ plekk, tsingitud	„	620—670
Juust „Schweitsi“, kodumaa	„	2700—2900	Raudtalad	„	230—250
Munad, eksport I s. (kast 1440 tk.)	kast	12960	Teras, vedru	„	440—500
„ II s. („ 1440 tk.)	„	12240	„ tööriistade	„	1200—1400
Kakao, Hollandi	pd.	2400—2800	„ talla	„	—
„ Inglise	„	2000—2400	Belgia reejalase teras, sitkus 45	„	—
„ Ameerika	„	1800—1900	Malm	„	—
Kohv, Rio, Santos	„	4400—4800	Inglitina	„	11,800—12,000
„ Kesk-Ameerika sordid	„	5500—7300	Seatina	„	1200—1250
Tee, lahtine, Orange Pekoe, Tseilon	„	—	Vaskplekk, punane	„	3600—3800
„ „ Orange Pekoe, Java	„	9000—9800	„ valge	„	3400—3600
„ „ Moning, Hiina	„	8000—9000	Tsink-plekk	„	1800—2000
Suhkur, peenike, valge, Saksam.	„	4500—5000	Masinaõli, Vene,	„	480—510
„ „ Poola	„	730—735	„ Ameerika	„	520—560
„ „ Tshehhoos.	„	—	„ mootori	„	715—850
Suhkur, peenike, valge, Java	„	715—720	„ auto	„	800—1200
„ „ Guatemala	„	—	Linaseemneõli	„	1410
Siirup, kartuli, 420%	„	600	Värnits	„	1450
Glükoos	„	575	Tsilindriõli, Vene	„	—
Sool, lahtine, Saksa	„	52—54	„ Poola	„	—
Heeringad, Yarmouth, Mat- ties	tünn	4000—4200	„ Ameerika haril. aur. 280°	„	550—560
Heeringad, Yarmouth Mat- fulls	„	4300—4500	„ ülekuum. „ 320°	„	935—975
Heeringad, Schoti, Matties	„	4400—4800	Põlevkiviõli	„	170—180
„ Matfulls	„	4700—5100	Nafta, Vene	„	240—250
„ Islandi Slo	„	2400—2500	„ Ameerika	„	220—230
Rasvaheeringad	„	—	Petrooleum, Vene, sisternid ja vaadid	„	300—305
Liha, sea, I sort	pd.	1400—1560	„ Poola, sist. ja vaadid	„	—
			„ Am., sistern. ja vaadid	„	300—305
			Bensiin, Vene	„	500—510
			„ Ameerika	„	500—510
			Piiritus, eksport (excl. vaat) fob	ltr.	42
			Pesuosoda, välismaa	pd.	—
			„ kodumaa	„	175—190
			Seebikivi	„	490—500

Tallinna börsi kursisedel.

Varvid, nigrosiin, veessulav, välism. pd.	9600
" tsinkvalge, välism.	1380—1430
" tinavalge, "	1300—1350
" ooker, "	360—470

Väetisained,	
salpeeter, Norra 100 kg. kott	1980
" " Tshiili pd.	425
" superfosfaat 18—20% 6 pd. kott	570—580
" thomasjahu 16—17% 100 kg.	540
" kaalisool 30% 100 kg.	765
" " 40%	995
" kainiit 14% pd.	330—360
Vävelhapuammoniaak 75 kg kott	1900
Lubjalämmastik 100 kg. "	1800
Vosvoriit, Eesti 6%	—
Eesti rikast. vosvoriit 28—30% 6 pd.	500
Paber, rotatsiooni pd	440
Tsement, Portland, Kunda	
puüt 10 pd. 10 nl. tünn	875
Tsement, Aseri	875
Kriit, toores pd	—
" pestud	120—125
Asfalt	120
Kivitorv, välismaal	310—315
Puutorv	300—350
Lubi	43—50
Kips, tükikides	25
" jahvatatud	40
" krovvimise	60—70
Telliskivid, I sort tuhat	—
" A.-s. „Silikaat“	—
Tulitükid, orig. kast (5000 toosi)	4700—6200
Nahk, talla, Eesti, kodumaa tooresnahast, I s. pd.	5800—6200
Nahk, talla, Ameerika tooresn. valmistatud, I sort	6000—6600
Nahk, talla, Ameerika tooresn. valmistatud, II sort	5800—6200
Tooresnahk, väikesed ja suured	—
Silikaat D/B/B	—
Puumaterjalid, saetud	—
Eesti Strd I, II ja III s. frko Tall	—
" IV s	—
" propsid; 7×7	—

Prahid:

Lina	
Tallinn — Stettiin tonn sh	—
" — Gent	22/—
" — Dundee	37/—
" — Belfast	52/—

Takud	
Puumaterjalid	
Tallinn — London " sh.	43—45/—
" — E. C. C. P. (Inglise idarand)	—
" — Antwerpen	38—40/—
" — Southampton	—
" — Manchester	52/—
" — Amsterdam	—
" — Dundee	—

250% talve juuremaks.	
Segakaup	
Tallinn — Stettiin tonn sh.	12—25/—
" — London	—
" — Stokholm	Rk. 12—30

Või	
Tallinn — Stettiin tünn sh.	1/6
Kartulid	
Tallinn — Stokholm tonn Rkr.	—

		14 IX	16 IX	19 IX	21 IX	23 IX	26 IX	28 IX
New-York	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	372	372	372	372	372	372	372
	M.	375	375	375	375	375	375	375
London	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1809	1809	1809	1810	1810	1810	1810
	M.	1824	1824	1824	1825	1825	1824	1825
Berlin	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	88.60	88.60	88.60	88.60	88.60	88.70	88.70
	M.	89.60	89.60	89.60	89.60	89.60	89.70	89.70
Helsingi	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	9.37	9.37	9.37	9.37	9.37	9.37	9.37
	M.	9.47	9.47	9.47	9.47	9.47	9.47	9.47
Stokholm	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—
	M.	100.85	100.85	100.95	100.95	100.95	100.95	100.95
Kopenhaagen	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	99.70	99.70	99.70	99.70	99.70	99.70	99.70
	M.	100.70	100.70	100.70	100.70	100.70	100.70	100.70
Oslo	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	98.25	98.25	98.25	98.35	98.35	98.35	98.35
	M.	99.75	99.75	99.75	99.85	99.85	99.85	99.85
Paris	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	14.45	14.45	14.45	14.45	14.45	14.45	14.45
	M.	15.20	15.20	15.20	15.20	15.20	15.20	15.20
Amsterdam	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	149.30	149.30	149.30	149.30	149.30	149.30	149.30
	M.	150.80	150.80	150.80	150.80	150.80	150.80	150.80
Riga	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	71.50	71.50	71.50	71.50	71.50	71.50	71.50
	M.	72.50	72.50	72.50	72.50	72.50	72.50	72.50
Zürich	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	71.75	71.75	71.75	71.75	71.75	71.75	71.75
	M.	72.75	72.75	72.75	72.75	72.75	72.75	72.75
Brüssel	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	51.50	51.50	51.50	51.50	51.50	51.50	51.50
	M.	53.—	53.—	53.—	53.—	53.—	53.—	53.—
Milano	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	20.15	20.15	20.15	20.15	20.15	20.15	20.15
	M.	20.90	20.90	20.90	20.90	20.90	20.90	20.90
Praha	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	11.—	11.—	11.—	11.—	11.—	11.—	11.—
	M.	11.25	11.25	11.25	11.25	11.25	11.25	11.25
Viin	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	52.50	52.50	52.50	52.50	52.50	52.50	52.50
	M.	54.—	54.—	54.—	54.—	54.—	54.—	54.—
Budapest	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	65.25	65.25	65.25	65.25	65.25	65.25	65.25
	M.	66.75	66.75	66.75	66.75	66.75	66.75	66.75
Vaassavi	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	40.—	40.—	40.—	40.—	40.—	40.—	40.—
	M.	43.—	43.—	43.—	43.—	43.—	43.—	43.—
Kaunas	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	36.50	36.50	36.50	36.50	36.50	36.50	36.50
	M.	37.50	37.50	37.50	37.50	37.50	37.50	37.50
Moskva tshekk	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	189.50	189.50	189.50	189.50	189.50	189.50	189.50
	M.	193.50	193.50	193.50	193.50	193.50	193.50	193.50
Eesti kroon	T.	100	100	100	100	100	100	100
	O.	—	—	—	—	—	—	—
	M.	—	—	—	—	—	—	—